…аршалнабди агуу илалтаар!

Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
…АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

…921 оной …гарана | № 108 (16631) | 1984 оной майн 9, среда | Сэн 3 мүнгэн.

Р. АБИДУЕВАЙ зураг.

…Й ВЕТЕРАН ХӨӨРЭНЭ

ДАЙН БУ ҮЗЭГДЭГ!

…рдохи дайнда совет арадай …жэлэй ой гүйсэбэ. Арад зон… асарһан харата дайн ту…нүүд он жэлнүүдэй ошохо …сэдьхэлдэмнай мүхэн балар…рин түүхын бодото хуудаһа…, бүри элеэр сэрэгшэ ябаһан …уһаан бодолдо эрьен ерэдэг …он совет хүнэй ами наһые …ари ехэ энэ дайн эдир залуу …одото һануулга, һэргылэмжэ, … болоо бшуу.

…зам... Мүнөө бодоод үзэхэ…рой, шабар шабха соогуур …һашагүй зам, нойргүй һуни…а харюу үгэхөөр, добтолго …үргэлжэ бэлэн байха, хэзээдэ…г, шэхэ һонор, нюдэн хёр…н ниитэ нэгэ гурим һанаг… Сэрэгшэ нүхэдтэйгөө мүнөө …лдэхэдэм, нэгэниинь шье эсэ… зоригоо мүхэһэн байгаагүй, …түйлаха гэһэн хурса эрмэл…и бэлэй. 1941 оной октябрь … Сибириин 26-дахи (93-дахи) …й дивизиин бүридэлдэ ороод, … — Вязьма шэглэлнүүдтэ …тараа эхилээ бэлэйб. Намар… үргэлжэлһэн ниислэл хото …а байлдаанда дивизимнай шалгаржа, гвардейскэ гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм. Булимтарагшадые үзэн ядалгын мэдэрэлдэ дүүһэн абтанхай бэлэйбди. «Москваһаа саана совет сэрэгшэдэ газар үгы!» гэһэн уряагай бата зориг түрүүлһэниинь гайхалгүй. 1942 оной зун Волоколамскһаа Гжатск тээшэ шэглэлдэ тулалдаагаа үргэлжэлүүлжэ, олон һуурин газарнуудые сүлөөлөө һэмди. Смоленскэ областиин Сычевка город шадар шархатаад, госпитальдо эмшэлүүлээб. Эндэ аргалуулһан хүнүүд Еланск руу запасной частьда эльгээгдээ бэлэйбди. Гол түлэб һаял тылһээ ерэһэн дүршэлгүй хүнүүдые буу зэбсэг шудалхадань туһалхаар табигдаа һэмди.

1943 оной апрель һарада эшелондо һуужа, баруун зүг баримталан дабшабабди. Дайнай үеын гашуудалтайшье, энеэдэтэйшье ушаралнууд тухай хөөрэлдэнэбди. Тылһээ һая ерэгшэд предприятиингаа, ажахынуудайнгаа мүнөөнэй байдал тухай хөөрэжэ, үдэр һунигүй ажаллаһанаа дурдана, бэеэ зэһэнгинүүд.

Хэды хоног замда ябаад, Курска областиин Касторка станцида буубабди: оршон тойрон хаймадан харахада, ехэ байлдаанай болоһо үнгэрһые абаһаар тухайлмаар. Бута, биса сохигдоһон хас тамгата танкнууд, үхэр буунууд, бусадшье техникэ зай захагүй хэбтэнэ. Энэ ехэ тулалдаанда манай сэрэгшэдэй түрилтэ хэһэнэй ашаар Орловско Белгородско хоёр областьнуудай хоорондо түхэреэлһэн түхэлтэй дүхэриг гарашаһан байгаа бшуу.

Иигэжэ бидэ ябаган сэрэгэй 55-дахи дивизиин бүридэлдэ ороод, шэнэ ерэгшэд подразделени бүхэндэ хубаарилагдаа бэлэй. Түбэй фронтын командалагша Рокоссовскиин захиралтаар дивизимнай 200 гаран модоной зайе гаталжа, Курска дүхэригэй хушуун таладань хүрэбэбди. Тээ саанахана фронт. Свапа голой эрьеэр бэхижүүлгэ барибабди. Набша намаагай надхаһан зунай үзэсхэлэн гоё саг һэн. «Иимэ һайхан газараа этэгээдүүдэй һабарта оруулхагүйбди» гэжэ досоогоо хүн бүхэмнай шэбшэн, шиидхэхы хатуу байлдаанда бэлдэһээр, һуралсалаа үргэлжэлүүлһээр байгаа.

Тусхай баримтын ёһоор, немецкэ командовани Курска байлдаанда 900.000 сэрэгшэ, 10.000 үхэр буу, миномет, 2700 танк ба самоходно буу, 2000 гаран самолет табихаар зэһэһэн байгаа. Гитлер энэ үедэ өөрынгөө сэрэгтэ хандахадаа иигэжэ хэлээ һэн: «Совет Армида хүсэтэ сохилто хэгдэхэ, хүлһөө буутараа һэжэрэгдэхэ... Энэ тулалдаанай амжалтаһаа бүхы юумэн дулдыдаха гэжэ мэдэхэ ёһотойт...» Дайсанай энэ бодол таагдажа, һүй, тодхорто һэдэлгэнь хүсэндөө хүрэхэ заяагүй байшоо.

Уданшьегүй, июлиин 5-да дайсанай добтолго эхилээ гэжэ дуулдаба. Үглөөдэрынь Поныри станци хүрэтэр автомашинаар абаашагдабабди. Эгээл эндэ тулалдаанда орохоор бэлэдхэлэй ябуулагдажа байха үедэ партиин гэшүүндэ кандидадаар абтаха золдо хүртэһэн хүм. Харюусалгынгаа бүри дээшэлһые ойлгоо бэлэйб.

...Пулеметно расчедой командир, би— наводчик, туһалагшамни Басанов, һомо зөөгшэ Михайлов дүрбүүлэн окоп соо бэеэ зэһэнхэйнүүдбди. Артиллериин буудалга эхилшэбэ. Газар, тэнгэри, ниилэһэндэл, добтолгодо орохо аргагүй мэтэ. Гэбэшье тулгардангүй урагшаа дабшажа, дайсанай траншей эзэлбэбди. Хас тамгата танкнуудай хара утаа бааюулан, зог татан зогсошохонь харагдана. Александровка тосхониие абахын түлөө байлдаанда нилээд ехэ оролдолго гаргаа һэмди. Августын 19-дэ дивизи байлдаанһаа гаргагдажа, резервдэ оруулагдаһан юм.

Саашанхи замнай Украинада үргэлжэлөө. Десна мүрэнние гаталха захиралтын үгтэхэдэ, манай расчёдууд шууд дабшалтын бүлэгтэ оруулагдаад, подразделенинүүдтэ мүрэнние гаталха арга олгохо ёһотой һэмди. Энэ даабаряа сэрэгшэн бүхэмнай нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргээд амжалта түйлаабди.

107-дохи полкымнай сэрэгшэдые партизанууд газаршалжа, Щорс город хүрөөбди. Петровка һуурин шадархи байлдаан ухаандам мартагдашагүйгөөр хадуугданхай. Юрэдөөл, нүхэдэйнгөө дэмжэлгээр урмашан ябахадаа, хүнэй арга боломжо гээшэ захагүй гэжэ һанахаар бэлэй. Батальомнай хүндэ байдалда орожо, сухариха болобобди. Сухарилта хангаха захиралта миниин командалдаг расчёдто үгтөө һэн. Расчёдной интернациональна бүридэлтэй бэлэй. Гафуров —узбек, Назаров—ород, Джамантаев—казах, Юсупов —татар яһанай һэн. Тэдэ дайшалхы байдалай тохёолдоһоной ёһоор һүүлэй һүүлдэ пулемедой дэргэдэ ооһ гансаараа үлэшэһэн байбаб. Яалтайб? Шүлһөө һайруулһан үлэн нохосуудтал дугташаһан дайсадта мүхөөгөө үгтэхэгүйб гэжэ шүдөө зуугаад лэ, буудажал мэдээб. Хүреэлэлтэдэ ороһоноо ойлгоод, нэгэ үе соо анираа хатаад һуубаб. Тэдэ тэсэхэ аргамнишье һалажа, пулемедоор дахинаа таршаганууляжа оroo һэм. Шархатажа, мэдээ алдааб. Энэ тулалдаанай түлөө минии младша сержантын Ленинэй орденоор шагнагдаһан ушар хадаа сэрэгшэн бүхэнэй үнэн сэхэ оролдолгые дивизиин командованиин хэды үндэрөөр сэгнэдэг байһые гэршэлнэ бшуу. Тиихэдэ танкнуудые хюдадаг буугай наводчик Сергей Васильев 3 танк бута сохижо, Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм. Аяга хоолоо адлихан хубаалдажа, түрэл оронойнгоо нангин газарые нэгэ адляар хамгаалжа ябаһан эрэлхэг эрхим нүхэдэйнгөө дайнай поли дээрэ алдалан унахадань, хэды ехэ халаглал зүрхыемнай хайрадаг байгааб.

Дайнай шарханууд... Бэе махабадташье, һанаан сэдьхэлдэшье эдэ шархануд эдэгэшэгүй сараа үлөөнхэйл. Мүнөө болотор дайсанай һомоной түгдэрхэй бэедээ абажа ябанаб гэжэ һанахада досоо аягүй болодог. Днепр мүрэнэй баруун бэедэ Мозыр городто дүтэхэн хүндөөр шархатаа һэм. Одоол эндэ үхэлэй һомон зүрхыем сүмэ сорьен алдаһан юм. Талаан болоходоо шинелиингээ зүүн талын, эгээл зүрхэн тушаахи хармаандаа наган хээд ябаһан байгааб. Нам тээшэ буудагдаһан хоёр һомоной нэгэниинь тэрэ наганиием дайража, халюухайдаад, зүүн гарайм балсан руу орошоһон юм. Наганай үгыл һаа харата һомон ами наһыем абаашахал байгаа.

Энээнэй удаа госпитальдо аргалуулаад, Брянска областиин Клинцы городто запасной полкдо оруулагдабаб. Эгээл энэ үедэ ажабайдалдам баярта ушарал болоһон юм. Белорусска 1-дэхи фрочтын штабһаа дуудалга ерэбэ. Ошоһомни Ленинэй орден, «Шэн зоригой түлөө» хоёр медаль нэгэ мүһэн энгэртэмни зүүлгэгдээ бэлэй. Һонирхолтойнь гэхэдэ, хоёр медальни тус тустаа удаа дараалан иимэ номернуудтай юм: 370959—370960. «Шэн зоригой түлөө» үшөө нэгэ медаляар Москва шадархи байлдаанда шагнагдаһан байгааб.

Дайнай дүүрэхын урда тээхэнэ, Польшын газарта ороод ябахадаа, табадахяа шархатаа бэлэйб. Дайнай инвалид болоһоншье һаа, түрэл Буряадтаа амиды мэндэ бусажа ерээд ажаллаха, арадай ажахые һэргээн бодхоолгын үеые, мүнөөнэй баян дэлгэр, үлзы жаргалта байдалые хаража аша үринэрөө үргэлсэхэ золтой байһандаа урматайб. Мүнөө империалис хархис хүсэнүүдэй дай жүрөөдэһэн политика ябуулжа байхада, наһанай, мэргэжэлэй талаар илгаагүй эрхэтэн бүхэн ядерна дайнай аюулые һэргылхын түлөө жагсаха уялгатай. Дайн сэрэг бү үзэгдэг!

Н. ЦЫБЕНОВ,
дайнай ветеран.

БАЯРАЙ СУГЛААН

Чехословакиие фашис булимтарагшадһаа сүлөөлһөөр 39 жэлэй ойдо, СССР-эй ба ЧССР-эй хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон, нэгэ нэгэндээ туһалалсалга тухай договорой баталагдаһаар 14 жэлэй ойдо зорюулагдаһан ниислэл хотын ажалшадай түлөөлэгшэдэй баярай суглаан майн 7-до Москвада болобо.

Чехословакиин газарые фашис булимтарагшадһаа сүлөөлһэн Совет Армиин сэрэгшэдтэ гүнзэгы сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргэнэбди гэжэ ЧССР-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд М. Завадил хэлэбэ. Тэдэнэй баатаршалга манай зүрхэ сэдьхэлдэ хэтэдээ үлэхэ юм. Чехословак арад совет арадай найдамтай союзнигынь байгаа, саашадаашье байха юм гэжэ тэрэ найдуулба. (ТАСС).

ИЛАЛТАДА ЗОРЮУЛАГДАБА

Буряадай гүрэнэй Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театр соо Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай түйлаһан илалтын 39 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан үсэгэлдэр болобо. Улаан-Үдэ городой ажалшадай түлөөлэгшэд, Улаан-Үдын гарнизоной сэрэгшэд баярай суглаанда хабаадалсаа.

Суглаан дээрэ М. А. Ковалевский агууехэ Илалтын 39 жэлэй ой тухай элидхэл хэбэ.

…КВАДА УУЛЗАЛГА БОЛОБО

…гай Генераль… СССР-эй Вер… Президиумэй …У. Черненко …гээр Совет… …эд байһан …гай гэшүүн, …ын министр …Л. Цинеге …7-до уулза… …хани бари… саанай ба үнэн зүрхэнэй оршон байдалда үнгэрһэн уулзалгын үедэ Европодо тохёолдоһон сэрэгэй-политическэ байдал, мүн СССР-эй ба ВНР-эй хоорондохи харилсаае саашадань хүгжөөлгын асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй оборонын министр Советскэ Союзай Маршал Д. Ф. Устинов хөөрэлдөөндэ хабаадаба.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша В. В. Шарапов, ВНР-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Ш. Райнаи хөөрэлдөөндэ хабаадалсаһан байна.

(ТАСС).

…НАЛ БАРЮУЛАГДАБА

…гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верхов… Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненко Вен…лис хүдэлмэрышэнэй партиин ЦК-гай гэшүүн, …ай Республикын оборонын министр армиин …инегедэ Ленинэй орден майн 7-до барюулба. …юулха үедөө нүхэр К. У. Черненко үгэ хэлэбэ.

…ЧЕРНЕНКЫН хэлэһэн үгэ

…нүүд! …шалжа байһан …лис хүдэлмэ… …ин Центральна …үүн, Венгриин …ликын оборо… …армиин гене… …йош Цинеге …вно Соведэй Указаар Лени… …шагнагдаба. …сэгтэ Хүсэнүү… …нгриин Арадай …дохи дайшал… …лбооe хүгжөөн …эгтэ ехэ габь… …гаа, хубитаая … түлөө, түрэ… …й болоһонтоёо … нүхэр Лайош …Союзай энэ ун… …шагналда хүр… …инеге 24 шахуу …ын министрэй … тушаалда хү… … Эхэ орэ… … коммунист… … байһан дэ… …варшавска Дого… … холбоото гү… …эй эмхиие саа… … талаар ехэ …онуудые гар… …нуудай социалис түйлалтануудые, Европодо ба бүхы дэлхэй дээрэ бата бэхи эб найрамдал болон аюулгүй байдал найдамтайгаар сахин хамгаалхаһаа ондоо зорилго манай холбоондо байхагүй.

Нүхэр Цинеге, мүнөөдэр Танда Ленинэй орден барюулха гээшэ намда ехэл аятай зохид байна.

Энэ шагналаартнай Таниие үнэн зүрхэнһөө амаршалнаб. Социалис Венгриин аша туһада, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй болон Венгриин Арадай армиин хоорондохи аха дүүгэй холбооe, манай партинуудай, оронуудай ба арадуудай хоорондохи хани барисаае, харилсаа холбооe саашадань бэхижүүлхын аша туһада элүүр энхэ ябахыетнай, үрэ түгэс хүдэлмэридөө ехэ амжалта түйлахыетнай Танда хүсэнэб.

* * *

Нүхэр Л. Цинеге харюугай үгэ хэлэхэдээ, тэрэнэй ажалые, Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин политика бодото дээрэнь бэелүүлхэ талаар тэрэнэй хэһэн хүдэлмэриие үндэрөөр сэгнэһэнэйнь түлөө КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэөэ. Социалис оронуудай аха дүүгэй холбоон хэндэшье диилдэхэгүй тиимэ хүсэтэй юм гэжэ министр тэмдэглээ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкын гарһаа энэ шагнал абажа байһандаа би илангаяа баяртайб гэжэ нүхэр Л. Цинеге мэдүүлбэ. Партиин хэрэгтэ, Венгриин ба Советскэ Союзай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй, арадуудай хоорондохи хани барисаае, харилсаа холбооe саашадань бэхижүүлхэ хэрэгтэ алба хэлгэдэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн зорюулхаб гэжэ министр найдуулаа.

Совет арадай аша туһада, социализмын ба эб найрамдалай хараа байдалые бэхижүүлхын аша туһада элүүр энхэ ябахыень, амжалтатайгаар ажалаа ябуулхыень нүхэр Л. Цинеге үгынгөө түгэсхэлдэ К. У. Черненкэдэ хүсэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй оборонын министр, Советскэ Союзай Маршал Д. Ф. Устинов, ВНР-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Ш. Райнаи, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша В. В. Шарапов шагнал барюулалгын баяр ёһолол дээрэ байлсаба.

(ТАСС).

СОВЕТ КИНОИСКУССТВЫН ХАРАЛГА

КИЕВ. Бүхэсоюзна XVII кинофестивальда, совет киногой заншалта харалгада ерэһэн Москвагай ба Ленинградай, аха дүү союзна республикануудай айлшадые Днепр дээрэхи баатар-хото хүндэмүүшэр угтаба.

20 жэлэй саада тээ түрүүшынгээ туг үргэһэн киногой бүхэсоюзна хуралдаан олон миллион харагшадай дунда алдар суутай болоо юм. 500-гаад хабаадагшые суглуулһан энэ харалгада совет кинематографиин зохёохы түйлалтанууд үргэнөөр харуулагдаха байна, — гэжэ эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ, УССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо М. А. Орлик хэлээ.

XVII кинофестивалиин нээлгэ дээрэ СССР-эй Госкиногой түрүүлэгшэ Ф. Т. Ермаш, СССР-эй Кинематографистнуудай холбооной правлениин нэгэдэхи секретарь Л. А. Кулиджанов үгэ хэлээ. Совет олон үндэһэ яһатанай кинематографиин түлөөлэгшэдтэ тэдэнэр амжалтануудые хүсөөд, экранай уран бэлигтэн партидаа ба арадтаа алба хэлгэдэ бүхы хүсэ шадалаа, бэлиг талаангаа зорюулха бээ гэжэ этигэжэ байһанаа элирхэйлээ. Баатар-хотын хүдэлмэришэн ангиин үмэнэһөө В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ «Арсенал» заводой фрезеровщик УССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат П. И. Иванов харалгада хабаадагшадые амаршалба.

Кинофестиваль нээгдээ гэжэ соносхогдобо.

* * *

Кинофестивальда хабаадагшад ба айлшад В. И. Ленинэй памятнигта баглаа сэсэгүүдые табиһан, баатар-хотын дурасхаалта газарнуудтай танилсаһан байна. Совет олон үндэһэ яһатанай кинематографиин түлөөлэгшэд Украинын Компартиин ЦК-да орожо гараа.

(ТАСС).

СССР-эй ОБОРОНЫН МИНИСТРЭЙ ПРИКАЗ

1984 ОНОЙ МАЙН 9 — № 95 — МОСКВА ХОТО.

Нүхэд солдадууд болон матросууд, сержантнууд болон старшинанууд!

Нүхэд прапорщигууд болон мичманууд!

Нүхэд офицернүүд, генералнууд болон адмиралнууд!

Нүхэд Арми ба Флодой ветерануудай, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшад!

1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай түйлаһан Илалтын 39 жэлэй ойе манай орон, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй сэрэгшэд, аха дүү социалис оронуудай арадууд, дэлхэйн түрүү үзэлтэй бүхы хүнүүд мүнөөдэр һайндэрлэжэ байна.

Немец-фашис булимтарагшадта эсэргүү хатуу шанга дайн байлдаануудай гал дүлэн соогуур совет арад социалис Эхэ оронойнгоо нэрэ хүндые, эрхэ сүлөөе ба бэеэ дааһан байдалые аршалан сахяа, Октябриин хэрэгые хамгаалаа, фашис дарлалта мүлжэлгэһөө Европын арадуудые сүлөөлэлгэдэ, дэлхэйн хүгжэлтэ дэбжэлтые аршалан абаралгада шиидхэхы хубитаяа оруулаа һэн.

Коммунис партиин хүтэлбэри доро түйлагдаһан Илалта бүхэдэлхэйн-түүхэтэ удха шанартай байгаа. Тэрэ совет социалис байгуулалтын диилдэшэгүй байһые харуулаа, уласхоорондын хүдэлмэришэнэй ба национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе саашадань хүгжөөхын тула, Европын ба Азиин зарим оронуудта социализмын илан мандахын тула таарамжатай һайн эрхэ байдал байгуулаа. Германиин фашизмын, япон милитаризмын һамна бута сохигдолго дэлхэйн капитализмые үргэлжэ дээрэнь доройтуулһан, империализмын колониальна байгуулалтын һандаржа, һорниин һалаха арга олгоһон байгаа.

Манай илалтын үндэһэ һуури социалис обществоһоо, тэрэнэй экономическа, социально-политическэ ба оюун ухаан бодолой асари ехэ арга боломжонуудһаа, капитализмһаа социализмын булюу байлгаһаа эхитэй.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хархис дайсантай хатуу шанга байлдаануудта сэрэгшэднай хэмжээлэшэгүй баатаршалга гаргажа, эрэлхэг зориг харуулжа, манай алдарта Зэбсэгтэ Хүсэнүүд илалта түйлаа һэн. Арадай ополчениин сэрэгшэд, партизанууд болон подпольщигууд энэ илалтада горитой ехэ хубитаяа оруулһан юм.

Булимтарагшадтай тэмсэхын тула шухала хэрэгтэй бүхы юумээр фронтые хангажа, тылдэ совет арад ажалай хэтэдээ мүнхэ баатаршалга гаргаһан байгаа. Үзэгдөө дуулдаагүй ехэ бэрхэшээл түбэгүүдые, гасалан зоболонгуудые эрэлхэгээр дабажа, хүдэлмэришэн анги, колхозно таряашад, арадай интеллигенци илалтын буу зэбсэгүүдые эсэшэ сусашагүйгөөр бүтээгээ һэн.

Хүсэ шадалаа гамнангүй, хархис дайсание һамна бута сохихо арга олгоһон бүхы хүнүүдтэ гүнзэгы сэдьхэлэй баяр баясхалангые манай арад зүрхэ сэдьхэлдээ хэтэдээ хадагалжа ябадаг.

Мүнөө үедэ совет хүнүүд партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө шэн габьяатайгаар ажаллана. Продукци үйлэдбэрилгын ашаг үрэ ба шанарые дээшэлүүлхын түлөө, 1984 оной ба бүхы табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрээ. Совет арадай һуудал байдал хэлбэришэгүйгөөр һайжарна, манай Эхэ ороной экономическа ба өөрыгөө хамгаалха хүсэн бэхижэнэ, уласхоорондын оршом соо тэрэнэй нэрэ хүндэ дээшэлнэ.

Аха дүү социалис оронуудтай хамта Советскэ Союз дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө, эб найрамдал ба арадуудай аюулгүй байдал хангахын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэнэ.

Гэхэ зуура дэлхэй дээрэхи байдал аюултай байһаар. Империалис хархис бүлэгөөрхид, нэн түрүүн США сэрэгэй хүсэ хэрэглэхые, сэрэгэй булюу хүсэтэй болохые оролдоно, политическэ байгуулалта болохо социализмые үндэһөөрнь усадхаха галзуу түсэбүүдые табина. Американ ядерна ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхолго уласхоорондын байдалые улам түгшүүрилтэй болгоо.

Эдэ бүгэдэ бидэниие ороноо хамгаалха хүсэеэ, Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй дайшалхы хаба шадалые бэхижүүлгэдэ тон ехээр анхаралаа хандуулхыемнай баадхана. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненко иигэжэ тэмдэглээ һэн: «...Манай ороной өөрыгөө хамгаалха арга шадабариие бэхижүүлхын тула, дай жүрөөдэһэн этэгээдүүдэй харата ябуулгануудай абьяасые һуларуулха шухала зэбсэг хэрэгсэлнүүдтэй байхын тула бидэ саашадаашье оролдохо ёһотойбди».

Коммунис партияа нягтаар тойрон жагсаһан Арми ба Флодой сэрэгшэд аха дүү социалис оронуудай арминуудтай хамта социализмын агууехэ түйлалтануудые һэримжэтэй хёрхоор сахин хамгаалдаг, али бүхы эзэрхэг түримхэйшүүлдэ дары сохилто үгэхын тула хододоо дайшалхы бэлэн байдаг юм.

Арми ба Флодой сэрэгшэдые, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ветерануудые, дайнда хабаадаһан бүхы хүнүүдые Агууехэ Илалтын һайндэрөөр амаршалнаб.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай түйлаһан Илалтын 39 жэлэй ойн хүндэлэлдэ иигэжэ захирнаб:

Мүнөөдэр, майн 9-дэ, нютагай сагаар 22 часта манай Эхэ ороной ниислэл—баатар-хото Москвада, союзна республикануудай ниислэл хотонуудта, баатар-хотонууд Ленинградта, Волгоградта, Одессэдэ, Севастопольдо, Новороссийскда, Керчьдэ, Тулада, баатар-хэрэм Брестдэ, мүн Калининград, Львов, Ростов-на-Дону, Куйбышев, Свердловск, Новосибирск, Шэтэ, Хабаровск, Владивосток ба Североморск хотонуудта ехэ буугаар 30 дахин буудалгаар һайндэрэй салют үгэхэ.

Манай Эхэ ороной нэрэ хүндын, эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ дааһан байдалай түлөө байлдаануудта унаһан баатарнуудта хэтэ мүнхын алдар соло!

Баатар габьяата совет арад болон тэдэнэй шэн зоригто Зэбсэгтэ Хүсэнүүд мандаха болтогой!

Манай бүхы илалтануудые зоригжуулагша, эмхидхэгшэ — Советскэ Союзай Коммунис парти мандаха болтогой!

СССР-эй оборонын министр, Советскэ Союзай
Маршал **Д. УСТИНОВ.**

КПСС-эй ЦК-гай ДЕКАБРИИН (1983 он) ПЛЕНУМЭИ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЫЕ БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

АЖАЛАЙ БҮТЭЭСЭ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭЭР...

Социалис үйлэдбэриин хүгжэлтын гол нүхэсэл, экономическа хүгжэлтынь гол хуули хадаа ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэ мүн болоно.

В. И. Ленинэй хүдэлмэринүүд соо, парти, правительствын шиидхэбэринүүд соо ниитын үйлэдбэриин хүгжэлтэдэ ажалай бүтээсын шиидхэхы үүргэ дүүргэдэг тухай гүнзэгы удхатай тобшололнууд үгтэһэн байдаг. «Шэнэ обществын илан мандаха хэрэгтэ ажалай бүтээсэ хадаа һүүлэй һүүлдэ эгээл шухаг, эгээл гол зүйл мүн болоно» гэжэ В. И. Ленин бэшээ бэлэй.

Продукциин өөрынь үнэ сэн доошолуулха гээшые тодорхойлбол, үйлэдбэриин саашанхи хүгжэлтэдэ, арадай һуудал, байдалые һайжаруулгада энэмнай сэгнэшэгүй ехэ удха шанартай гээд тэмдэглэмээр.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэ, продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулга хадаа ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлгын, хүн зоной һуудал байдалые һайжаруулгын бодото үндэһэ һуури мүн гээд тобшолбобди. Ушар иимэһээ ажалай бүтээсые түсэбһөө гадуур 1 процентээр дээшэлүүлгэ, продукциин өөрынь үнэ сэн 0,5 процентээр хямдаруулга тушаа КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он), февралиин (1984 он) Пленумүүд дээрэ тодорхой заабаринууд үгтэһэн байна.

Онохойн модоной комбинат энэ талаар абаад хараа һаа, түсэбэй ёһоор хэмжээнүүд абтаба. Үйлэдбэриие техническэ талаар һайжаруулгада, бар хүсөөр хэгдэдэг хүдэлмэриие оньһоруулгада, үйлэдбэриин болон хүдэлмэриин эмхидхэлые һайжаруулгада, ажалшадай техническэ мэдэсые, энэ талаар тэдэнэй болбосоронги байлгада онсо анхарал хандуулагдадаг. Оролдолгын эдэ бүгэдын ашаар ажалай бүтээсэ саг үргэлжэ дээшэлхэ жэшээтэй. 1982 оной дүнгүүдые үнгэрһэн жэлэйхитэй сасуулбал, ажалай бүтээсэ 6 процентээр дээшэлээ гэхэ гү, али энэ талаар хараалагдаһан түсэбтэ даабари 1,2 процентээр үлүүлэн бэелүүлэгдэһэн байна.

Гэбэшье ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулха талаар арга боломжонууд үшөөл гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь К. У. Черненко ороной ниислэл хотын Куйбышевска һунгуулиин округой һунгагшадай урда үгэ хэлэхэдээ, нигэжэ тэмдэглээ һэн: «Гол түлэб гар дороо байһан, бэлэн арга боломжонуудые хэрэглэһэнэй ашаар мүнөө дээрээ экономическа үрэ дүнгүүдые һайжаруулаабди. Гурим бэхижүүлгын, журам эмхидхэлгын түлөө тэмсэл эхилээбди. Энэмнай саг дары обёормоор экономическа ашаг үрэ үгөө бшуу».

Манай предприятида хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд, хүсэндөө хүрөөгүй боломжонууд үшөөл олон гэжэ тэмдэглээ һэмди. Бар хүсөөр хэгдэдэг хүдэлмэриин хэмжээн ехэ. Тодорхойлбол, бүхы хүдэлмэриин 50 процентынь гараар хэгдэдэг зандаа байһаар. Оньһон техникээ ушар шалтагаангүйгөөр миин байлгаха, ажалайнгаа сагые зүбөөр хубаарилжа шадахагүй, ажалһаа гээгдэхэ, һамшаха ушарнууд үшөөл олоор дайралдадаг. Цехүүдэй коллективүүд нэгэ жэгэ, хашасатай хүдэлмэри хангагүй. Зарим участогууд, цехүүд материальна болон бусад нөөсэнүүдые хайша хэрэг, гамгүйгөөр хэрэглэнэ, алмалта, арьбалалтын түлөө тэмсэл һуладана. Автотранспорт, техническэ түхеэрэлгэнүүд, үйлэдбэриин фондынууд дүүрэн хүсэндөө ашаглагдадаггүй. Ажалай эмхидхэлэй түрүү арга — ажлын подряд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлгэ үнжагайрууламгүй.

КПСС-эй ЦК-гай һүүлэй үеын Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдтэ үндэһэлэн, комбинадай коллектив байгша ондо дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаа. 1983 онойхитой сасуулбал, промышленна продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн мүнөө жэлдэ 8,9 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ юм.

Хараалһанаа бодотоор бэелүүлхын тула комбинадай дирекци, партийна, болон профсоюзна комитедүүд ажалай бүтээсые дээшэлүүлхээр, продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулхаар нэмэлтэ хэмжээнүүдые тодорхойлоо. Жэшээнүүдтэ тогтоё. Багсалан тайраһан модо ПЛХ түхэлэй линиинүүдһээ дамжуулан буулгаха транспортёр тодхохо зорилготойбди. Хюрөөдэлгэ эхилхын урда гонзогор модо илгаха түхеэрэлгэ тодхохо шухала. Гэхэтэй хамта, модо хюрөөдэлгын цехтэ пневматическа түхеэрэлгэ хабсаргахын тула бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулагдана. Модо хюрөөдэлгын үйлэдбэридэ түүхэй эд дамжуулхадаа, басейновэ арга хэрэглэхэгүй, шэнэ технологидо орохо дурадхал мүн лэ тон зүйтэй юм. Юуб гэхэдэ, бар хүсэнэй хүндэ ажалһаа 10—12 хүдэлмэришэн энэ ушарта сүлөөлэгдэхэ аргатай болохо юм.

Зомгооһоор хабтагайнуудые хэдэг цехтэ хабтагайнуудые механическа аргаар илгаха түхеэрэлгэ тодхогдохо юм. Ингэжэ 4 хүн гар ажалһаа сүлөөлэгдэхэ.

ЛТ-86 түхэлэй автомат аргаар хүдэлдэг оньһон машинын үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэхэ, модо багсалан тайралгаһаа 6 хүн сүлөөлэгдэхэ юм. 3-дахи доодо складта технологическа зомгоол гаргадаг бригадын гэшүүдэй үүсхэлтэ хүдэлмэриин ашаар ажалай бүтээсэ аяар 10 процентээр дээшэлүүлэгдээ.

Хамтын подрядай гуримаар хүдэлмэри эмхидхэлгэ тушаа онсолон тогтомоор. Мүнөө үедэ комбинадтамнай ажахын тоосооной бригадна гуримаар томодхогдоһон 12 бригада хүдэлнэ. Шпала хюрөөдэлгын, 2-дохи доодо складай бригадын, 1-дэхи доодо складай модо хюрөөдэгшэдэй коллективүүд байгша ондо бригадна подрядай гуримаар хүдэлжэ эхилхэ юм. Уридшалан бэлэдхэлэй, эмхидхэлойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана, түрүү гуримаар амжалтатай хүдэлжэ байгшадай дүй дүршэл шудалагдана.

Машина болон түхеэрэлгэнүүдые агрегатно-узловой аргаар заһабарилха арга урагшатай нэбтэрүүлэгдэнэ.

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ талаар бусад олон хэмжээнүүдые нэрлэмээр ааб даа.

Ажалай сагые гээхэ, ажалһаа хожомдохо, журам хазагайруулха ябадалнуудтай тэмсэхэ гээшэ саг үргэлжын, үдэр бүриин хараада байха зэргэтэй.

Дурсагдаһан эдэ бүхы хэмжээ ябуулганууд хадаа ажалай бүтээсые 1 процентһээ бага бэшээр дээшэлүүлхэ, уламжалан энээнэй ашаар жэлэй туршада 240 мянган түхэригэй продукци түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилэн гаргаха арга олгохо зэргэтэй.

Байгша оной эхинһээ хүдэлмэриингөө дүнгүүдые соглолоод үзэхэдэмнай, коллективнай хараалһан зорилгонуудаа бэелүүлнэ, тэнсүүритэйгээр ажаллана гэхэ гү, али ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ талаар түсэбэй дүүргэлтэ 1,2 процентээр үлүүлэгдээ юм.

Гадна продукциин өөрынь үнэ сэн доошолуулгада хэр зэргэ анхарал хандуулагданаб гэһэн асуудал эндэ тобойсо гаража ерэнэ. Хоёр комплектнэ автопоездуудаар 450 мянган кубометр модо зөөхэ гэжэ түсэблэнхэйбди. Энэмнай хадаа нэгэ комплектнэ автопоездуудые ашаглалгаһаа гаргаша багатай, аша үрэнь нилээд ехэ юм. Бүхы дээрээ эндэ 70 мянган түхэриг гүрэнэй мүнгэн алмагдаха, арьбалагдаха байна.

Модо һайнаар, шанартайгаар, нэмэлтэ аргануудые хэрэглэн болбосоруулһанай ашаар анхан үйлэдбэриин үлэгдэл болодог байһан 6 мянган кубометр модон бодото ёһоор хэрэглэмжэдэ оруулагдаха юм. Юрэнхылэн хэлэбэл, эды хэмжээнэй модон энээнһээ урагша һууриң хүн зондо түлеэ болгон үгтэдэг, үгышье һаа, юрэл бог шорой дээрэ обоологдон хаягдашадаг байһан юм. Тиимэһээл түүхэй эд зүбөөр, ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэлгэ продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулгада һайн талаһаа нүлөөлнэ бшуу.

Материальна болон электрын элшэ хүсын нөөсэнүүдые алман арьбалһанай аша ехэ. Модо 2 мянган кубометрээр, шэнгэн түлишэ 7 тонноор, мазут 25 тонноор, электрын элшэ хүсэ 10 мянган киловатт-часаар алмаха уялга коллективнай абанхай.

Энэ асуудалые хаража үзэхэдөө, комбинадай ухаалан зохёогшод, уралан нарижуулагшадай оруулха хубитые заатагүй дурдалтай. Эдэнэрнай 106 мянган түхэриг хэмжээнэй экономическа ашаг үрэтэй дурадхалнуудые оруулха зорилго урдаа табинхай.

Парти, правительствын зүгһөө хүдэлмэришэн коллективүүдэй урда табигдаһан шухалын шухала эдэ зорилгонуудые бэелүүлхэдээ, мэргэжэлэй талаар болон кадрнуудай экономическа һуралсалда онсо анхарнабди. Үлүү гаргашануудые хинан шалгахаар комисси хүдэлнэ, ажахын тоосооной асуудалнуудта зохёохы ёһоор хандалга урмашуулагдана.

Эдэ бүгэдэһөө тобшолол хэхэдэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхээр, продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулхаар арга боломжонууд гүйсэд манда бии гэжэ тобшололтой.

Гэбэшье һанаһанаа бэелүүлхын тула хүдэлмэришэн бүхэнэй оролдолго, энэ хэрэгтэ бодомжотойгоор хабаадалга хэрэгтэй. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, хүдэлмэришэн бүхэн үйлэдбэриин бодото эзэн байһанаа мэдэрхэ, гүрэн түрын удха шанартай шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ эдэбхитэй хабаадаха зэргэтэй.

Н. МАСЛОВ,
Онохойн модоной промышленна комбинадай директорэй орлогшо.

МАЙН 9—ИЛАЛТЫН ҺАЙН…

СОВЕТ АРАД… ЭГЭРШЭГҮ… БААТАРШАЛ…

Советскэ Союзай маршал…
В. И. ПЕТРОВ,
газар дээгүүр дабшадаг сэрэ…
Главнокомандалагша—СССР…
Оборонын министрэй орлогш…
Советскэ Союзай Герой

1945 оной майн 9-нэй нарата үдэр манай социалис гүрэнэй түүхэдэ толотомо ба мартагдашагүй нэгэ хуудаһан боложо ороһон. Үсэд шанга баатар тэмсэлэй ашаар туйлагдаһан Агууехэ Илалта фашизмын дарлалтаһаа дэлхэйн соёл гэгээрэлые абарһан, хүн түрэлтэнэй хуби заяанда, дэлхэй дээрэхи үйлэ хэрэгүүдэй саашанхи бүхы ябасада гүн гүнзэгыгөөр нүлөөлһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй, СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Советэй түрүүшын сессиин шиидхэбэринүүдһээ эхи заха абаһан политическэ ба ажалай айхабтар ехэ дэбжэлтын оршон байдалда совет хүнүүд илалтын гушан юһэдэхи хабарые угтажа байна.

Түрэл партиингаа XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ дотор хэгдэһэн тобшололнуудые, зүбшэл заабаринуудые бодото дээрэнь бэелүүлхын тулада совет арад, тэрэнэй сэрэгшэд үсэд шангаар ажаллажа байна. Империализмын дай жүрөөдэһэн хүсэнэй харата ябуулгын дахинаа дабтагдахагүйн тулада совет хүнүүд Эхэ оронойнгоо экономическа ба оборонын хүсэ шадалые бүри ехээр арьбадхахаар, эб найрамдалые аршалан хамгаалхаар бэлэн.

Фашис Германи 1941 оной июниин 22-то Советскэ Союзда зэрлиг муухайгаар добтолон ороходоо холын хараатай иимэ уг зорилгонуудые баримталһан: дэлхэй дээрэхи анха түрүүшын социалис гүрэниие усадхаха, СССР-эй арадуудые дарлалта доро абаха, совет хүнүүдые олон миллионоор үгы хэхэ. Энэ дэлхэй дээрэ социализмын оршон мандаха хуби заяан тухай, дэлхэйн хүгжэн һалбаралгын ерээдүй тухай хэлсэгдэжэ байһан үе һэн.

Бүхы арад зонойнгоо туһаламжаар, оборонын айхабтар хүндэ хүшэр тулалдаан соогуур Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүд дайсаниие номгорторнь сохижо, дайнай ябасые үндэһөөрнь хубилгажа, шууд шанга добтолгодо ороһон байна. Москва шадарай шанга тулалдаан, Сталинградтахи байлдаан, Хойто-Кавказда, Курск, Ленинград шадар, Украинада, Белорусси ба Прибалтикада фашистнуудые бута сохилго, Европын олон оронуудые Гитлерэй эзэмдэлгэһээ сүлөөлэлгэ, фашис Германиин ниислэл Берлиниие эзэмдэн абалга— эдэ бүгэдэ совет арадай ба тэрэнэй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй асари ехэ илалтын гол шатанууд болоно.

Совет Армиин ба Далайн-Сэрэгэй Флодой сэрэгшэд өөһэдынгөө дайшалхы тугуудые үзэгдөө дуулдаагүй ехэ алдар солодо хүргэһэн байна. Тэдэнэр дайшалхы онсо шэнжэ шанар, морально-политическэ талаар үзэгдөөгүй нэгэдэл, тулалдаанда үсэд шанга зориг, илалта туйлаха нугаршагүй хүсэл эрмэлзэл, олониитын баатаршалга харуулһан байха юм. Брестын хэрэмэй, Москвагай, Ленинград ба Сталинградай, Минскын, Одессын ба Севастополиин, Киев ба Тулын, Новороссийск ба Керчиин оборонын сэрэгшэдэй баатаршалганууд хэтэ мүнхэдөө мартагдахагүй.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай туйлаһан илалта бүхэдэлхэйн түүхэтэ удха шанартай. Энэ илалта хадаа дэлхэй дээрэ анха түрүүшын социалис гүрэнэй илагдашагүй байһаниие харуулаа, ниитын ба гүрэнэй шэнэ байгуулалтын, социалис экономикын, марксизм-ленинизмын үзэл сурталай, совет обществын морально-политическэ нэгэдэлэй, СССР-эй арадуудай эбдэршэгүй хани нүхэсэлэй илан мандаһанай элитодо гэршэ болоо. Тэрэ илалта дэлхэйн хүгжэлтын бүхы дабшасада гүн гүнзэгыгөөр нүлөөлжэ, хүн түрэлтэнэй түүхэдэ шухала нэгэ шата болоо. Социализм дэлисэез бүри ехээр үргэдхөө. Эрхэ сүлөөтэ, бэеэ даанхай арадуудай социалис гүрэнүүдэй аха дүү хани нүхэсэл байгуулагданхай.

Дайсантай болоһон үсэд шанга тулалдаанда социалис сэрэгэй эмхидхэлэй гитлеровскэ германиинхиһаа яаха аргагүй булюу байһаниинь элирэн харагдаа һэн. Совет стратегическэ ухаан бодолой холо хараса, сэрэгшэдэйнь зориг ба баатаршалга, тэдэнэй социалис Эхэ орондоо, Коммунис партидаа хизааргүй дуратай ба үнэн сэхэ байлга, өөһэдынгөө хэрэгэй үнэн зүб байһанда этигэлгэ, дайшалхы шадабари ба эмхидхэлынь хэм хэмжүүрэйнгээ талаар, удха шанарайнгаа талаар айхабтар ехэ тулалдаануудые амжалта түгэсөөр үнгэргэхэ арга олгоһон байна.

Дайсантай тэмсэлдэ, Гитлерэй эзэмдэгшэдһээ түрэл газар дайдаяа сүлөөлгэдэ партизанууд ба нюуса тэмсэлшэд хубитаяа яһала ехээр оруулһан байна. 1943 оной эсэстэ дайсанай тылдэ партизан отрядуудай бүридэлдэ аяар миллионһоо дээшэ хүн дайшалхы ябуулга хэжэ байһан.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай түүхэдэ арадай тэмсэлшэд өөһэдынгөө хуудаһа бэшүүлһэн гээшэ. Гансахан 1941 оной зун ба намар аяар 2 миллионһоо дээшэ хүн һайн дураараа тэмсэлшэн боложо, 60 дивизи ба тусхай 200 полк бүридхэгдэһэн юм.

Тэрэшэлэн тылдэ байһан совет арадай шэн зоригто ажалаар илалтын хэрэг шэрээлсэгдэн, дайсаниие дарахын тулада совет зэбсэгтэ хүсэнүүд хэрэгтэй бүхы юумээр хангагдажа байгаа. Илалта туйлаһан гол хүсэн гэбэл — совет арад, тэрэниие эмхидхэгшэ ба зоригжуулан хүтэлбэрилэгшэ — агуу Ленинэй Коммунис парти мүн байгаа.

Дайнай түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилээд манай парти сэрэгэй ба экономическа нөөсэ хүсэ элсүүлхэ, зэбсэгтэ хүсэнүүдые бүридхэн хэрэглэхэ, нягта эмхи гуримтай сэрэгэй ажахы байгуулха, арад зонойнгоо морально-политическэ нэгэдэлые бэхижүүлхэ талаар түрэл партимнай асари ехэ хүдэлмэри хэһэн гээшэ.

Коммунистнууд дайндашье, ажалдашье үзэл бодолой, үнэн сэхэ байлгын, баатар зоригой талаар эрхим жэшээ харуулдаг һэн. Парти өөрынгөө эрхим һайн хүсые фронтдо эльгээһэн. Дайнай эсэс багта арми ба флодто 3 миллион 325 мянган коммунист тоологдожо байһан. Тэдэнэр эгэршэгүй зориг, баатаршалга харуулан, совет хүнүүдэй дайшалхы һүлдые үргэдэг, харата дайсаниие һүнөөн дараха хэрэгтэ этигүүлдэг бэлэй.

Бүгэдэндэ мэдээжэ байһанай ёһоор, Гитлертэ эсэргүү коалициин гүрэнүүдэй, харата дайсанда эсэргүү тэмсэлдэ бодоһон бүхы арадуудай хамтын хүсэлэл оролдолгоор фашис Германиие бута сохилго туйлагдаһан гээшэ. Гэбэшье бүхы дэлхэйе эзэмдэн зонхилхо гэһэн герман фашизмын харгы хааһан гол хүсэн гэхэдэ, Советскэ Союз болоно. Коммунис партяар хүтэлбэрилэгдэһэн имагтал манай совет арад. дайсаниие бута сохилгодо хубитаяа эгээл ехээр оруулһан, дайнай гол хохидолые бэе дээрээ даа һан ба толотомо ехэ илалта туйлаһан байна. Буржуазна идхалгын худал хуурмаг ямаршье хардалга гүрдэлгэ фашизмые һүнөөн даралгада СССР-эй үүргые багадхахагүй, социализмын ажамидаралай хэмжээлэшэгүй ехэ хүсэтэй байһаниие халхалжа шадахагүй.

Тон богонихон сагай соо дайнай хохидолые усадхан, һандаргагдаһан ажахыгаа һэргээн бодхооһон баатар зоригто совет арад Ленинэй партиин хүтэлбэри доро коммунизм байгуулха хэрэгтээ үзэгдөөгүй ехэ амжалтануудые туйланхай. Арадаймнай ажахыда шанарай талаар гүн гүнзэгы хубилалтанууд хэгдээ. Эндэ нэгэ иимэхэн жэшээ дурдахада болоно: һүүлэй миил табан жэлэй туршада национальна доходнай 19 шахуу процентээр ехэ болоо, промышленна продукци үйлэдбэрилгэ 18 процентээр үргөө, промышленностьда ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэ 14 процентдэ хүрөө. Тэрэшэлэн социализмын аха дүү оронуудай арадууд өөһэдынгөө хүгжэлтэдэ ехэ алхамуудые хэжэ үрдөө.

Социалис байгуулалта эрдэм ухаанай ба арадай ажахын тон орёо асуудалнуудые шиидхэжэ шадаха арсашагүй һайн талаяа үдэр ерэхэ бүри элирхэйлэн харуулна. Социализмын туйлалтануудые бата найдамтайгаар аршалан хамгаалхын тулада хэрэгтэй бүхы юумэн манайда сүм бии.

Империалис гүрэнүүдэй, нэн түрүүн США-гай засагай хүтэлбэри баригшад түүхын һургаалнуудһаа зохихо тобшололнуудые хэхэ ёһотой байгаа гээд һанахаар юм. Гэбэшье тэдэнэй дахинаа милитарис ябуулгаяа түргэдхэжэ байһыень уласхоорондын үйлэ хэрэгүүд гэршэлэн харуулна. «Дэлхэй дээрэхи байдал һайжарнагүй. Тэрэнэй айхабтар аюултай зандаа байһаниинь харамтай. Энээние юугээр

тайлбарилалтайб …
гай захиргаан ур…
хүсэ хэрэглэхэ, …
нэй талаар булюу…
болохо, бусад …
дынгөө ёһо гурим…
хаха хараа бодол…
на», — гээд КПСС…
Генеральна секрет…
эй Верховно Сове…
зидиумэй Түрүүл…
К. У. Черненко …

Империализмын …
хэдэ үзэгдөөгүй …
зэбсэг бүтээн …
Дэлхэй дээрэ …
ээрхэн зонхилго …
эрмэлзэн, америк…
листнууд дэлхэйн …
нуудта шахардуу …
далые зорюута …
Баруун Европо …
ба тэрэнэй союзн…
шэглүүлэгдэһэн …
ядерна ракетнүү…
ва талмай болгог…
Алас Дурнада, Инд…
дашье США дайн…
гэеэ үргэдхэнэ. Тү…
да Америкэдэ, …
Азида хархис …
табигдана, ээрхи …
шэнэ ябуулгануу…
буляалдаан хэгдэ…
гуа ба Анголодо …
ной добтолгонууд …
дотоодын хэрэгүү…
ралга, Гренадые …
Сиридэ заналта …
эмхидхэгдэнэ, Аф…
соносхогдоогүй …

Иимэ эрхэ бай…
арадай ба социал…
хэсэлэй гүрэнүүдэй…
амгалан ажал ба …
далые бата найдам…
гаалхын тулада Сов…
Зэбсэгтэ Хүсэнүүд…
гэлжэ дайшалхы …
гаха баатай бол…
сэрэгэй хүсэнэй …
байдалтай болохо…
ногүй, тиихэтэез …
толон орохоор зэ…
ханшье дайсанда …
хилто үгэхын тул…
бүхы юумэ хуу …

СССР-эй Зэбсэг…
хадаа совет арад…
байгуулхы ажалы…
рамдалые бата н…
хамгаалагша мү…
Парти болон ар…
харал оролдолго…
экономикын, эрд…
никын амжалта…
жөөгдэжэ байһа…
Зэбсэгтэ Хүсэнүү…
хы һалбаринууд…
скэ даабари дүүр…
нэ сэрэг, газар …
шадаг сэрэг, ПВО …
агаарай-сэрэгэй хү…
лайн-сэрэгэй флот…
үеын техникээр, …
дээр гүйсэд ханга…
дабари мэргэжэлэ…
наар шудалһан …
тэй, бүхы сэрэгшэд…
тическэ үндэр мэд…
орондоо, социалис…
онализмда үнэн с…
жүүлэгдэһэн,

Арми ба Флод…
үеын һуралсал дүү…
ническэ, полевой, …
далайн сэрэгэй һу…
лаар, мүн дайша…
байлгаар. бүхы …
һайн үрэ дүнгүүд…
шадаа. Социалис…
үргэнөөр дэлгэр…
Сэрэгшэд илалтын…
нэрэтэй түрэтэйгэ…
Зэбсэгтэ Хүсэнүү…
социалис мүрысөө…
шэд бологшодые …
Улаан Тугай, Су…
Кутузовай орденуу…
стрелково проскур…
(командирынь май…
ляров), ракетнэ ча…
дирынь полковник …
Гвардиин зенитн…
Улаан Тугай, Суво…
тузовай ба Богдан…
киин орденуудтай …
мандирынь полков…
чаев) болон бусад …

Манай Зэбсэгтэ …
дайшалхы хүсэ ш…
эшэ үндэһэн юуб…
рэл арадтаяа т…
гэдэл мүн. Сов…
оронойнгоо ниитэ…
экономическа …
эдэбхи ехэтэйгээр…
сана.

Илалтын үдэр …
эгээл хүндэтэй …
дэймнай нэгэн. …
Эсэгэ ороноо …
Агууехэ дайнай …
үедэ совет арад…
Зэбсэгтэ Хүсэнүү…
һан һүнэшэгүй б…
һүлдэнь болоно. …
гуудай алдар со…
заншалнуудые үг…
гэлжэлүүлэгшэ …
дай совет сэрэгш…
бигдаһан зорилго…
рэтэй түрэтэйгөөр …
Коммунис партии…
арадайнгаа этигэл…
харюулхаар хэээ…

АЛМАЛТА—ТҮСЭБ ДҮҮРГЭЛГЫН АРГА НҮХЭСЭЛ

«Экономико гаргаша багатай байха ёһотой» гэһэн партиин уряа мүнөө манай арадай ажахын бүхы һалбаринуудтахи экономическа хүдэлмэриин гол зорилго болонхой. Гарза, гаргашануудые эрид хорооохо, алмалта, арьбалалта заатагүй туйлаха зорилго ажалша коллектив бүхэнэй, хүдэлмэришэн бүхэнэй урда табигдана.

Энэ талаар Улаан-Үдын прибор бүтээлгын нэгэдэлдэ ямар оролдолго гаргагданаб гэһэн асуудалаар манай корреспондент тус нэгэдэлэй таһагай начальник Л. В. СИМУХИНТАЙ хөөрэлдэһэн байна.

Леонид Владимирович, танай нэгэдэлдэ алмалта, арьбалалта туйлаха талаар ябуулагдадаг хүдэлмэри юуһээ үндэһэлдэг, юугээр гуримшуулагдадаг гээшэб?

Манай Улаан-Үдын прибор бүтээлгын нэгэдэлдэ жэл бүри гаргашын смета болон үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ түсэб табигдажа, материальна гаргашануудые бага болгохо тодорхой хэмжээнүүд хараалагдадаг юм. Түүхэй эд болон материалнуудые алмаһанайнь түлөө хүдэлмэришэдые урмашуулхын тула шангай 12 дүрим баталагданхай.

Манай дээдын зургаан предприятиимнай үйлэдбэриин ниитэ нормые жэл бүри шалган баталхадаа, материальна гаргашые хэды шэнээнээр хорооохоб гэһэн хараа үгэдэг гээшэ. Тэрээнһээ уламжалан, манай нэгэдэлдэ цех бүхэнэй, албан, участок бүхэнэй хэды шэнээн түүхэй эд, материал алмахые тодорхойгоор хараалһан захиралта гаргагдадаг. Энээнэй үндэһөөр ехэ, бага коллектив бүхэн өөр өөрынгөө хэмжээнүүдые хараалдаг гуримтай.

Тиигэжэ үнгэрэгшэ жэлдэшье иимэ хэмжээнүүд хараалагдаһан лэ байгаа ааб даа. Тэдэнэй ашаар ямар алмалта, арьбалалта туйлагдаа гээшэб?

1983 ондо алмалта, арьбалалта туйлаха талаар ехэ хэмжээнүүд абтаа. Тэрэнэй ашаар, тодорхойгоор хэлэбэл, 230 мянган түхэригэй хабсаргагдамал материал, 334 мянган киловатт-час электрын элшэ хүсэн, 35 мянган кубометр хүйтэн уһан, 1169 гекалори дулаанай элшэ, 18,5 тонно хара ба 5,5 тонно үнгэтэ металл, 1,36 тонно бензин, 600 түхэригэй лак, 2 мянган түхэригэй химикадууд болон пластмасса алмагдаһан байна.

Алмалта, арьбалалта туйлаха талаар ямар хэмжээнүүдые онсо амжалтатай гэжэ тоолохо, ямар дутагдалнуудые нэрлэхэ байнабта?

Статорнуудай пластинануудые сабуудалгые оньһожоруулһамнай, ехэ ашаг үрэ үгөө. Детальнуудые мүлилгые хүйтэн аргаар хэдэг болгожо, 1939 түхэриг алмаабди. Мүн хэбтэ даралгын технологи шэнэлэгдээ.

Иимэ амжалтануудһай үшөөшье ехэ байха һэн, теэд алмалта, арьбалалтын хэрэгтэ бүхы, тушаалтад ёһотой һайнаар хандангагүй гээд тэмдэглэмээр. Жэшээлэн хэлэбэл, деталь бүхэн конструкциингаа, технологиингоо эрилтын ёһоор, алдуугүй һайнаар бүтээгдэнэгүй. Үйлэдбэриин энэ голодоһон хэдэн мянган түхэригэй гаргашаар тоологдоно. Ахамад шалгагшын, технологой, металлургын албанууд энэ талаар нарин хиналта табиха зэргэтэй.

Мүн тинхэдэ технологическа гаргашын тусхай нормо ажалай участок бүхэндэ байха ёһотой бшуу. Энэ талаар 90-дэхи, 93-дахи таһагууд гүйсэд оролдолго үшөөл гарганагүй.

Металл хэрэглэлгын коэфициентые дээшэлүүлхэ арга бии. Энэ хадаа комбинированнэ материал үргэнөөр хэрэглэлгэ, түмэр прокадые соргонуудаар һэлгэлгэ, металл шудхалгын технологи нарижуулга болоно. Мүн шэнэ детальнуудые гаргажа эхилхэдээ, металл хэрэглэлгын нормо наринаар бодомжолжо табиха шухала. Эдэ асуудалнуудые нэгэдэлэй 93-дахи, 94-дэхи таһагууд үнжагайруулангүй шиидхэхэ болоно.

Зэр зэмсэг болон элдэб хэбүүдые хэрэглэлгэ 94-дэхи таһагай зүгһөө хинагданагүй. Тиимэһээ тэдэнь түргэн хуушаржа, заһабарилха ушар гарана. Энэ асуудалые нарин хиналтада абаха гээшэ мүн лэ шухала.

Хангалгын албанай хүдэлмэриие шүүмжэлэлтэй. Олон ушарта материалнууд ямаршье документгүйгөөр асарагдана. Тиин буйлуулгынь технологи «дүтэрхыгөөр» табигдажа, али олон ушарта алдуу, голодоһон гаргагдана. Зарим материалнууд үлүү ехээр асарагдаад, удаан хадагалагдажа хуушарна.

Алмалта, арьбалалтын талаар саашадаа юун хэгдэхэ байнаб?

Мүнөө манай һалбариин дээдын зургаан болон эрдэм-шэнжэлгын институдууд гол ба туһаламжын материалнуудые алмалгын тодорхой хэмжээнүүдые зохёон хараалжа байнхай. Тэрээнһээ уламжалан, манайшье нэгэдэлэй техническэ албанууд технологическа гурим болон нормонуудаа нарижуулха болоно. Энээнэй үндэһөөр материалнууд хэр алмагдана, арьбалагданаб гэжэ хинан шалгаха гээшэ манай хүтэлбэриин, хиналтын албанай уялгата хэрэг болоно бшуу.

Алмалта, арьбалалта, арадай зөөридэ гамтайгаар хандалга гээшэ манай түсэбүүдэй дүүргэлтын заатагүй эрхэ нүхэсэл мүн.

ЭДЕЭ ХООЛОЙ ПРОГРАММА—БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

БҮГЭДЫН ХҮСЭН ХЭРЭГТЭЙ

Республикын эгээл хойто нютагуудай нэгэн болохо Хойто-Байгалай районой хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд партиин хараалһан Эдеэ хоолой программые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө эдэ үдэрнүүдтэ оролдожо ябана. Эдэнэр үнгэрһэн жэлдэ, мяха, һү ехээр абаха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулаа. Ингэжэ мал ажалай продукци үйлэдбэрилгэеэ нилээд дээшэлүүлһэн байна.

Һаяхан бидэ тус районой «Эстония» совхозоор ябаа һэмди. Тэрэ «Ангарский» совхозой отделениин бааза дээрэ байгуулагдаһан шэнэ ажахы юм. Ушар иимэһээ энэ совхозой эгээл мүнөө бэелүүлжэ байһан ажал хэрэгээрнь һонирхобобди.

Энэ ажахы нёдондо сентябрь һара соо байгуулагдаһан намтартай. Мүнөө элээндэ 345 гектар газар даалгагдажа үгтэнхэй. Ерээдүйн сагта совхоз 9140 гектар газартай болохо юм.

— Манай ажахы байгша ондо 85 гектар силостэ орохо обёос, 37 гектарта намарай хара таряа тариха түсэбтэй юм. Тэрэнэй хажуугаар 100 гектар сабшалан бэлдээд, үбһэ хуряажа абаха хүсэлэнтэйбди. Мүнөө бидэнэрэй урда адууһа малаа адуулха бэлшээриин хомор дээрэһээ нилээд бэрхэшээл тохёолдоод байна. Манай агрономическа албан энэ талаар хүдэлмэри үргэнөөр ябуулжа эхилэнхэй. Нёдондо 150 гектарта олон жэлэй ногоо таряа һэмди. Теэд хэнэйшье мэдэһээр газараймнай хүрьһэниинь ехэл муу юм. Ушар иимэһээ хабартаа тэрэ талмайдаа азотно үтэгжүүлгэ оруулхаар хараалнабди, — гэжэ совхозой ахамад агроном Владимир Прокопьевич Бутаков хөөрэнэ.

Ушар иимэһээ эндэхи хүн зониие һү, мяхаар, овощоор гүйсэд хангаха гээшэ тэдэнэрэй мүнөөдэрэй зайлашагүй зорилго. Тус ажахын гол һалбаринь мал ажахы үсхэбэрилгэ, огородой эдеэ ургуулга болоно. Үнгэрэгшэ жэлэй ноябрь һарын эхеэр совхозой мэргэжэлтэд Сэлэнгын районһоо симментал үүлтэрэй 100 эмэ хашараг асаржа, ерээдүйн сагта һү ехээр абаха үндэһэ һуури табиба. Эдэ малаа дүршэлтэй малшадта даалгажа үгөө. Мүнөө үедэ эдэ хашарагуудтаа нарһанай шэлбүүһэ, үбһэ, һолоомо, холимол гурил эдюулнэ. Һаяхан тэдэнэр нэгэ вагон талха тарянанай зүйл абаа. Республикын ажахынуудһаа һолоомо шэрэжэ байнхай. Ингэжэ совхозой мал ажал эрхилэгшэд харюусалгатай хаһа—малай үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэхэ хүсэлэнтэй мүнөө ажаллажа байна.

Энэ сэбдэг хүйтэн нютагта овощ ургуулха гээшэ тон бэрхэтэй хэрэг болоно. Тэрэниие гүйсэд шиидхэхын тула совхозой таряан ажалай хүдэлмэрилэгшэд энэ талаар ажаллажа эхилэнхэй. Мүнөө тэдэнэй үбэлэй, хабарай теплицэнүүдые бариха, эртын огородой эдеэнэй сортнуудые шэлэн абаха, тэрээндэ хэрэглэхэ үтэгжүүлгэнүүдые олохо хэрэгтэ бүхы анхаралаа хандуулна.

— Совхоздоо хүдэлхэ кадрнуудые, илангаяа мэргэжэлтэдые олохо табиха талаар нилээд хүдэлмэри ябуулагдаа, республикын болон районой партийна, совет, хүдөө ажахын органууд яһала туһаламжа үзүүлээ. Ажахын ахамад ветврачаар Валерий Лукич Аюшеев, ахамад агрономоор В. П. Бутаков, барилгашадай бригадын прорабаар Виктор Евгеньевич Куриканов, ахамад экономистаар Аза Дагбаевна Удаева, ахамад бухгалтераар Татьяна Цыреновна Дылгырова, ахамад инженер-механигаар Николай Борисович Котельякин болон бусад мэргэжэлтэд хүдэлнэ. Эдэнэрэй зариманиинь эндэ барилгада хабаадалсаһан, нүгөөдүүлынь республикын ажахынуудһаа ажаллахаяа ерэһэн хүнүүд юм. Манай урда шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон. Тэрэниие бэелүүлхэ хэрэгтэ кадрнууд өөһэдынгөө хубитые оруулха ёһотой. Мүн лэ Эстониин республикаһаа туһаламжа хүлеэнэбди. Тэдэнэр бидэнэртэ үнеэдэй байха байрын проект хэхэ ёһотой. Силосэй ургамал хуряадаг комбайнуудые, мөөртэй бишыхан тракторнуудые абахаар хэлсээ һэмди. Ингэжэ бүгэдын хүсөөр манай ажахы «хүл дээрээ гаража», оронои Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ хубитануудаа оруулха байһаниинь дамжаггүй, — гэжэ совхозой директор Владимир Доржиевич Цыдыпов хөөрөө бэлэй.

Е. ВАЛЬБУРОВА,
хүдөө бэшэгшэ.

Хорнин районой Үдын совхозой ажалай болон дайнай ветеранууд бэе бэеэ һайн танидаг, мэдэдэг. Ходо уулзажа байдагшье һаа, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай гал дүлэн соогуур гаража ерэһэн тэдэнэртэ Илалтын үдэртэ жэл бүри уулзаха бүреэ һанаха, дурсаха юумэниинь барагдадаггүй. Иимэ уулзалганууд дайнай хүндэ хүшэрые гаталһан тэдэнэртэ онсо баяр баясхалантай байдаг.

Дайнай ветеранууд, Илалтые шэрээлсэһэн баатарнууд Илалтын 39-нэй ойн баярай үдэрэй урдахана дахинаа уулзаа. Зураг дээрэ: (зүүн гарһаа): В. В. Охотников, Б. Э. Доржиев, И. Б. Афанасьев, Н. К. Лебедев, В. Н. Болдырев, Е. У. Иванов гэгшэд уулзалгын үедэ.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

МАЙН 9—ИЛАЛТЫН ҺАЙНДЭР

БААТАР СОЛОНЬ ХЭТЭДЭЭ МҮНХЭ

тэрэ үүрэй секретаряар һунгагдаа бэлэй. Үзэг ном мэдэхэгүй ябадалые усадхаха хэрэгтэ комсомолшууд эдэбхитэйгээр оролсобо. Дарма Жанаев тэрэ һуурин түрүүн өөрөө үзэг ном шудалжа эхилээ һэн.

1923 оной декабрь соо комсомолой Хоринэй райком эдэбхитэй залуу хүбүүе РКСМ-эй обкомой дэргэдэхи политкурсада һуралсахаар Дээдэ-Үдэ эльгээһэн байна.

Совет үроной хэмжээлшэгүй ехэ гээлтэдэ орохонтой— Ленин багшын наһа бараһанай дашарамдуулан, Дээдэ-Үдэдэ болоһон шанхалан гашуудалай митинг, суглаануд дээрэ коммунистнууд, комсомолшууд, хүдэлмэришэд, алба хаагшадай агуу вождын хэбэсхэлтэ туг доро улам нягтаар жагсажа, тэрэнэй зэхэ заабаринуудые гүйсэд дүүргэхээр бэлэн байһанаа мэдүүлжэ, Хорини талаар ... Дармашье адли мэдэрэлэ абтажа байгаа бэлэй.

«Станогой хэжүүдэ зогсоод хүдэлмэришэд, үнэн зүрхэнһөө пролетарска революциин тала баригшад, РКП-дэ орогты! Пролетаринаа! Партиин зэргэдэ эрхим түрүү, шударгы сэхэ, эрэлхэг зоригтой тэмсэлшэдые эльгээгты!»— гэһэн ленинскэ уряагай эдэ үгэнүүдые хүтэлбэри болгон, Д. Жанаев Ленинэй зохёолнуудые үсэд шудалжа, эрдэм болбосоролоо дээшэлүүлжэ эхилбэ.

Политкурсаа һайнаар дүүргэһэн залуу комсомол хүбүүнэй нютагаа бусажа ерэхэдэнь, сомоной нютагай комитедэй түрүүлэгшээр, комсомолой үүрэй секретаряар һунгаһан байна. Тэрэ ажалдаа шунан ороһон юм. Һуурин тосхоһуудай зоноор ойгуулжэ ехэ хүдэлмэри ябуулдаг, ажалшадай һуудал байдал һайжаруулха, үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхаха, холбоондо ороогүй залуушуулые комсомолой зэргэнүүдтэ хабаадуулха талаар ехэтэ оролдодог байгаа. Мүн Ленинэй партида орохо хүсэлэнтэйгөөр нүхэдтэеэ хамта бэлдэжэ захалба. Тэрэл 1924 ондоо арбан долоотой Дарма Жанаев партиин гэшүүндэ кандидат болложо, 1925 оной август һарада РКП(б)-гэй бодото гэшүүнээр абтаһан юм.

Жэл үнгэрһэн хойно партиин Хоринэй райком тэрэниие рабфакта һурахаар Эрхүү эльгээбэ. Тэндэ буряад студентнүүдэй Эрхүүгэй земляческын парторг, пропагандист болон түрүүлэгшэнь болоһон байна.

Рабфагаа дүүргэһэн Жанаев Бурсоюздата журналнуудай редакциин секретаряар томилогдоһон байгаа. Һаял үншэжэшье, бэшэжэшье шадахагүй залуу хүбүүнэй мүнөө, агуу багшын захяагаар эрдэм һуралсалаа улам бадараахын тулада ажаллаа.

1931 оной февральда тэрэ Бурколхозсоюзэй дэргэдэхи областной колхозно дээдэ һургуулиин директорээр дэбжүүлэгдэбэ. Удаань ВКП(б)-гэй обкомой зүүлшэлгаар Москвагай хүдөө ажахые оньһожоруулгын болон электрижүүлгын институдта һурахаар эльгээгдэжэ, 1938 ондо тэрэнээ амжалтатайгаар дүүргэһэн юм. Эдин Буряад талада түрэһэн хүбүүнэй институдташье гартабагүй. Ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, студентнүүдэй бүлэгэй парторгын, мүнөө үеын политикаар пропагандистын үүргэнүүдые дүүргэдэг байһан юм.

Институдаа дүүргэээд, Жанаев авиазаводто хүдэлхэ болобо. Нилээд бэлэдхэлтэй, эдэбхи үүсхэлтэй инженер гэжэ тэрэниие ахамад энергетигэй таһагай энергоюрогой..., удаань ... начальнигаар томилоо бэлэй.

Партийна суглаанууд, үйлэдбэриин зүблөөнүүд дээрэ Дарма Жанаев заводой хүдэлмэрые һайжаруулха талаар тодорхой дурадхалнуудые оруулдаг байгаа. Жэшээнь, 1939 оной июньдэ түрүүшын хахад жэлэй дүнгүүдые партийна суглаан дээрэ хаража үзэхэдэнь, хүдэлмэриин шанар һайжаруулха тухай дурадхал оруулба.

Тэрэнэй эдэбхи үүсхэлыень хараада абан, коммунистнууд Дарма Жанаевые заводойнгоо парторгоор һунгаһан юм.

Энэ ехэ коллектив соо хүдэлхэ үедөө залуу инженер коммунистнууд, комсомолшууд, мэргэжэлтэд, хүдэлмэришэдэй дунда нилээд хүндэтэй болоо һэн. Республикын эгээл томо промышленна предприятиин партийна организациие толгойлон, тэрэ хүдэлмэришэдэй дунда политическэ хүдэлмэри ябуулдаг, партиин зэргэнүүдые нэмээдэг, заводто хэрэгтэй кадрнуудые бэлдэхэ асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулдаг байгаа.

...Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайн. Фронт ошохо гэжэ Жанаев үсэдөөр оролдобо. Һүүлэй һүүлдэ гуйлтань анхарагдажа, 1941 оной декабрь соо тэрэ һайн дураараа фронт мордоһон юм.

Валухово гэжэ һуурин шадар үһанай гарасаар минэнүүдые табиха гэһэн зорилго дүүргэхэдээ, тэрэ түрүүшынгээ дайшалхы шалгалта гараһан юм. Тэрэ гарасань дайсанай бэхилэлтэнүүдтэ дүтэ байһан байгаа. Энэ операциие һайнаар бэелүүлһэнэй түлөө Д. Жанаев «Эрэлхэг зоригой түлөө» медаляар шагнагдаа һэн.

Нэгэ хэды болоод байхада, 23-дахи гвардейскэ мотострелково Васильковско Улаан тугта бригадын инженернэ албанай начальнигаар тэрэ томилогдобо. Тэрэ үедэ Эсэгэ Ороноо хамгаалгын I, II шатын, Дайшалхы Улаан Тугай орденууд энгэрыень шэмэглээд байгаа.

23-дахи гвардейскэ мотострелково бригадын командир гвардиин полковник Головачев капитан Жанаевые Ленинэй ордендо зууршалхадаа, 1945 оной январиин 30-да иигэжэ бэшээ һэн: «Капитан Жанаевай хүтэлбэрилдэг инженернэ бүлэг гол мүрэнүүдые гаталан гарахадаа шалгараа. Энэнь имагтал капитан Жанаевай эрэлхэг габьяа, үнэн сэхэ хандалгын ашаар түйлагдаа».

Шпрее мүрэниие гаталаад, 3-дахи гвардейскэ танкова армиин сэрэгүүд Цоссен, Тельтов городууд тээшэ эршэтэйгээр добтолон, 1945 оной апрелиин 22-то гол хүсэнүүдээрээ Тельтов каналай эрьедэ гараба. Тэрэнэй хойто эрьеэр Берлинэй оборонын дотоодо хилэ гарадаг байһан юм. Зүгөөр тэрэ каналые ябууд дундаа гаталжа шадагдабагүй. Бетоноор бэхилэгдэһэн эрьетэй Тельтов каналда хүрөөд, ямаршье сэрэгүүд, илангаяа танкнууд, тулгардаха баатай болоо һэн. Үргэниинь 40—50 метр, гүнэзгынь 3 метр хүрэтэр байгаа.

«Коммунист, капитан Жанаев 23-дахи гвардейскэ мотострелково Васильковско Ленинэй, Суворовой орденто Улаан тугта бригадын инженернэ албые хүтэлбэрилдэг байгаа юм. Каналай эрьедэ гараһан сагһаа тэрэниие гаталан дабажа дүүргэтэрээ инженерно-саперно рототой сугтаа түрүүшын зэргэдэ тэрэ ото байлсажа гараа. Нүгөө талын шанга буудалга доро гарасын барилгые хүтэлбэрилэн бригадын бүхы сэрэгүүдые дайсанай эзэлһэн эрьедэ гаргажа шадаа бэлэй. Каналые гаталһанай удаа капитан Жанаев сапернуудтай хамта мотострелогуудай болон танкнуудай гараха замыень минэнүүдһээ сүлөөлжэ эхилбэ. Тэрэ хүдэлмэри хэхэдээ хүндөөр шархатабашье сапернуудаа хүтэлбэрилһэн зандаа байгаа. Имагтал командованиин захиралтаар капитан Жанаев хүдэлмэреэ орхижо, арчалуулхаяа ошоһон байна. Урданьшье ондоо мүрэнүүдые гаталхадаа энэ мэтээр лэ эрэлхэг зоригоо харуулдаг һэн»,— гэжэ полковник И. Ананьев бэшэһэн юм.

1945 оной апрелиин 25-да харгы дээрэһээ минэнүүдые зайлуулжа байтараа Жанаев хүндөөр шархатажа, Илалтын үдэр хүрэтэр хэдэхэн үдэр үлөөд байхада, наһа бараһан юм...

Баатаршалга гаргаһанайнь, бригадынгаа частьнуудай гол мүрэнүүдые болон ойтой, упа намагтай газарнуудые гаталан дабахадань инженернэ түхеэрэлгэнүүдые бэлдэхэ хэрэгтэ онсо габьяатай байһанаинь түлөө капитан Жанаевта Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ наһа бараһан хойнонь олгогдобо.

Баатарай дурасхаалые араднай нангинаар шүтэн ёһолдог юм. Улаан-Үдэ, Хори, Лэжэнгэдэ тэрэнэй нэрэмжэтэ гудамжанууд бии. Түрүүшын пионерскэ дружина толгойлжо ябаһан Хори һууриндань Пионернүүдэй байшан нэрыень зүүнхэй. Тэндэһээ дайнда мордоһон авиационно заводой хүдэлмэришэд тэрэниие коллективэйнгээ списогто хэтэ мүнхэдөө оруулanхай.

* * *

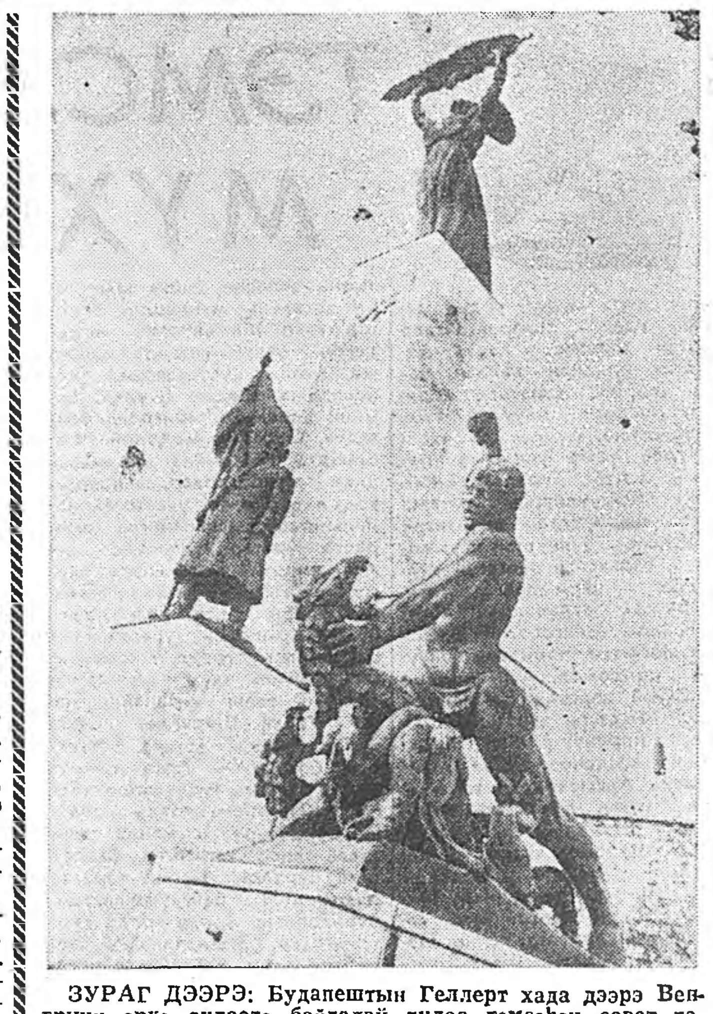
Дайнда ошоод, Жанаев гэнтэ баатаршалга харуулаа юм гэжэ һанаа һаа, буруу. Дайнай үедэ ёпото зоригынь, эрмэлзэлынь бүри элирээ ха юм.

Тиигээдшье инженер саперой ажалынь онсо өөрсэ шэнжэтэй бшуу. «Ура» хашхараад, добтолгодо ородоггүйшье һаа, хойнопоонь үхэл, һүүдэр мэтэ, гэтэжэ байдаг. Далда удхагүйгөөр сэхэ нэрлэжэ хэлэхэдэ, одоол сапернууд улаан гараараа илалта шэрээлсэһэн «дархашуул» болоно ха юм.

Мүн Хэжэнгэ голой номгон урасхалтай үһаяа ниилүүлэн урдаһан Худан голой хадын боорёор гулдиран гаража, Үдэ уруу шудхадаг оэлшэр дээрэ оршодог элдин нютагыень дурдангүй гаралтай аал. Илалтын дархан гэжэ Баатар солоёо дуудуулха Дарма хүбүүн эгээл эндэ хүсэжэн жагсажа, саашанхи замаа эрид шэлэн, эрмэлзэл зоригоор далижаа ха юм. Бэлиг мэргэжэлэйнь эхин гуламта мүн лэ эндэ байгаа ёһотой.

Нютагһаа зорижо гараһан сагһаа хойшо юрын буряад хүбүүхэн ямар эрид сэхээр болбосорон хүгжөөб, эрдэм һуралсалаа дээшэлүүлээб, тон харюусалгатай тушаалнуудта амжалтатайгаар хүдэлөө гээшэб. Иигэжэл Совет засагай үршөөл хайраар буряад арадай Жанаев мэтэ эрхим хүбүүдые өөһэд сооһоо дэбжүүлэн, хүгжэлтын сэхэ замда гаргаа ха юм.

Д. ЦЫРЕНОВ,
штатнабэшэ корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Будапештын Геллерт хада дээрэ Венгриин эрхэ сүлөөтэ байдалай түлөө тэмсэһэн совет геройнуудай хүндэлэлдэ бодхоогдоһон хүшөө.

ТАСС-ай фото.

НҮХЭДЭЙ УУЛЗАЛГА

ВЛКСМ-эй обком республикынгаа комсомолой организациин байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн баярые угтуулан, комсомолой ветерануудтай уулзалга һаяхан үнгэргөө. Тэндэ хоридохи онуудта комсомолой гэшүүд болоһон буурал сагаан һаншагтайшуул, мүн 30 ба 40-дэхи онуудта совет залуу үетэнэй манлайда ябагшад, мүнөө үеын хүбүүд, басагадай түрүүшүүл суглараа.

...Тэдэнэй зал соо ороод, гар гараа адхалсан, яаралгүйгөөр хөөрэлдэн байхые хаража байхада урматайшье, һониншье байба.

Аха нүхэдөө ёһолон хүндэлхээ ерэһэн бидэнэр ветерануудай дунда шагналнуудай планкануудые зүүнхэй нэгэ бага залуубтар хоёрой бэе бэедээ айхабтар анхаралтайгаар хөөрэлдэжэ байхыень хараа һэмди.

Эдэмнай хэн гээшэб гэхэдэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда баруун фронтдо сугтаа алба хэжэ, фашис этэгээдүүдые дараласаһан манай үргэн дэлюун Буряад оронойнай баатар хүбүүд байба бшуу.

Набтаршаг бэетэй урин налгай шарайтайнь Владимир Ермолаевич Петров гээшэ. Харин үндэр аад, дүхыд гэһэн нүхэрынь Михаил Александрович Кульков байба...

1943 оной хабар һэн. Тиихэдэ тэдэнэр һаял сугтаа алба хэдэг болонхой ябаа. Гэбэшье нютагай хоёр залуу хүбүүдэй нүхэсэжэ үрьдеэд байһаниинь гайхалгүй. Юуб гэхэдэ, Михаил Владимирай жолоододог самолёдой механик бэлэй.

Нэгэтэ нарата дулаан үдэр тэдэнэй алба хэдэг Улаан тугта Рославльско-Котовицкэ гвардейскэ авиаполкдо баясама мэдээсэл абтаба.

Суута партизан, тиихэдэ Бэшүүрэй аймагай «Красное Знамя Труда» колхозой түрүүлэгшэ ябаһан Ермолай Логинович Петров суглуулһан мүнгэ зөөреэрээ самолет бүтээлгэжэ, тэрэниие хүбүүндэмни дамжуулжа үгыт гэһэн гуйлтатайгаар хандаһан байна.

Эсэгын хүсэл хүсэндөө хүргэгдэжэ, Владимир Петров тэрэ самоледоороо (дайсанай холын сэрэг болон сэрэгэй объектнүүдые бомбододог авиаци) дай түгэсхэһэн намтартай. Хоёр нүхэд Илалтын үдэрые Польшын Замостье хотодо угтаа һэн. Теэд «Ура!» хашхараанай, байлдаануудай талмайнууд дээрэ хэтын хэтэдэ бодохогүйгөөр унаһан нүхэдэй нангин дурасхаалда зорюулагдажа үргэгдэһэн духаряануудай абяагаар, баярай нулимсаар дүүрэһэн майн 9 болотор тэдэнэр олон юумэ үзэһэн. «халуун шулуу долёоһон» байгаа... Тэдэнэй баатар замые шагналнуудынь гэршэлнэ. В. Е. Петров дайшалхы Улаан Тугай, Эсэгэ Ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай 1 шатын орденуудтай, хэдэн медальтай юм... Харин Михаил Александровичай үбсүүндэ Улаан Одоной орден, «Шэн зоригой түлөө», «Дайшалхы габьяагай түлөө» болон бусад медальнууд ялардаг.

Илалтын һүүлээр дайсанаа даралсаһан, дагаа һүүлдэлсэһэн хүбүүд ажабайдалай долгин соогуур өөр өөрынгөө хуби заяагаар тарашоо бэлэй. Гэбэшье хоёр нүхэд 1975 оной майн 9-нэй үдэр уулзаха золтой байгаа. Аяар эгсэ гушан жэлэй үнгэрһэн хойно бэе бэеэ тэбэрин байхадаа, баярлаа, бахархаашье. Энэ сагһаа хойшо дайнай үедэ нүхэсэһэн хоёр байд гэээд лэ уулзадаг, гэр бүлөөрөө бэе бэедээ айлшалалсадаг болоо юм. Тиихэдэ 1975 ондо Ачинск хотоһоо самоледой техник байһан В. П. Ковалев ерээ һэн.

Нүхэд дахяад мүнөө уулзажа, һониноо хөөрэлдэбэ, сэдьхэлээ тэниилгэбэ.

Энэ оной март һарада хоёр нүхэд Якутск хотын граждан авиацида хүдэлжэ байһан, нэгэ звенодо алба хэһэн Н. П. Матвеевтэй Улаан-Үдэдэ уулзаа юм.

Сэнхир хүхэ огторгой доро дайнай үедэ үелэн танилсаһан хоёрой нүхэсэл үргэлжэлһөөр.

Д-Р. ДАМБАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): **В. Е. Петров, М. А. Кульков хоёр.**

Б ГАДЬЯНОВАЙ фото.

БУРЯАДАЙ ТҮРҮҮШЫН ГЕРОЙ

Дүшэн жэлэй саада тээ бэшэгдэһэн мүрнүүдтэ иигэжэ хэлэгдэнэ: **«Гармаев Гармажап Аюрович, 1941 оной октябрьһаа КПСС-эй гэшүүн, 4 класс һургуулитай, 1930 онһоо «Улаан Тори» колхоздо ажаллаһан, 1937 ондо РККА-да татагдаһан, младша командирнуудай курса дүүргээ. 7-дохи армиин 7-дохи стрелково дивизиин 257 полкын пулеметчигоор сагаан финнүүдтэй тэмсэжэ ороһон. Гансаараа хүреэлэгдээд байһан манай баатар пулемедоор айхабтар шадамараар буудажа, дайсаниие олоор хиргажа, үхэлэй һабарһаа мултараад, хүндөөр шархатаһан командираа абараа.**

1940 оной январь соо Гармаев тагнуулда байха үедөө дайсанда харагдангүй ерэжэ, үхэр бууень эзэлээд, өөрынь зэбсэгээр бүхы расчедыень үгы хэжэ шадаһан. Тиигэжэ стрелково батальондоо урагшаа добтолхо арга олгожо, саашанхи амжалтыень хангаһан байна. Г. А. Гармаев эндэ шархатаа. Эдэ баатаршалгануудайнгаа түлөө Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэмөөр байна».

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум 1940 оной апрелиин 11-нэй Указаар стрелково 257-дохи полкын младша командир Гармажап Аюрович Гармаевта Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгоо һэн.

Дайнда шархатаад, Хүдэлмэришэн-тарясашанай Улаан Армиһаа табигдажа ерэһэнэй һүүлдэ нүхэрнай Улаан-Үдын хүдөө ажахын техникумдэ һуража эхилһэн юм. Гурбахан һара һураад байтараа, Зэдын районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагта хүдэлмэрилхөөр эльгээгдэбэ. 1941 оной декабрь һараһаа партиин Зэдын райкомой инструктораар дэбжүүлэгдэһэн намтартай.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай гал дүлөөр соробхилжо байһан үе. Буряадай түрүүшын Герой 1942 оной февраль соо һайн дураараа дайнда мордоһон юм. Эхэ ороноо энэ удаа фашис булимтарагшадһаа хамгаалалсахын тула тэрэ гартаа дахин буу барижа, үхэлтэ дайнда үсэд шангаар оролсоо һэн.

Ахалагша лейтенант Г. А. Гармаев дайнай эсэс багта баатарай үхэлөөр унажа, нүхэдтэйгөө хамта Брест хотодо хүдөөлүүлэгдэһэн байна. Забайкалиин хилын харуулай округой застава тэрэнэй нэрээр нэрлэгдэнхэй. Тэндэ бюстнь табигданхай. Дайнда мордохынгоо урда тээ хүдэлжэ байһан Петропавловка һууриндань хүшөө бодхоогдонхой байдаг. Тиихэдэ хизаар ороноо шэнжэлгын Хяагтын музейдэ Герой Гармаевта зорюулагдаһан стенд олоной анхарал татадаг юм. Зэдын голой һуурин тосхонуудай олон гудамжа, үйлсэнүүд нютагайнгаа баатарай нэрээр алдаршанхай.

С. ХАНДАЖАПОВ,
дайнай болон ажалай ветеран.

...ЛЭГҮЙ СЭЛМЭГ ЛЭ БАЙҺАЙ...»

юумэндэ хабаадаха сагаа олоод лэ байдаг юм.

...1942 оной хүшэр хүндэ, хэмһээл һаа хүйтэн үбэл һэн. ...Машинно-бүтээлгын заводой нэлэнхы уужам талмай дээрэ хүн зон айхабтар олон байба. Эдэнэр митингдэ сугларaа. Завод саг зуураар танк бүтээлгэдэ оруулагдаһан байгаа. Эндэһээ танкнуудые абаашахаяа Свердловско областьһоо ерэһэн түлөөлэгшэд ба офицернүүд трибуна дээрэ зогсоно. Трибуныя урда танкын колоннонууд жэрынэ. Танк бүхэнэй хажуудa экипажынь. Экипажнуудай нэгэнэйнь командир младша лейтенант Павел Медведев тэдэнэй дунда. Дундуур бэетэй, жэнхэни сэбэр ород шарайтай. Үшөө хоришье хүрөөдүй.

— Дайсаниие хайра гамгүйгөөр сохихобди. Үхэлэй түлөө үхэл — Машинануудтаа һуугты!—гэһэн захиралта үгтэбэ.

Духовой оркестрэй дуун соогуур мотоорнууд хүнхинэшэбэ. Заводой хашаа сооһоо танкнууд һубариба. Павелай машинын башниин зүүн таладань «Үһөөгөө абаха», баруун тээнь—«Эхэ оронойнгоо түлөө!» гэжэ томо гэгшээр бэшээтэй.

Ураалда бүтээгдэһэн танкаар Медведев Дон дээрэ, Сталинград шадар тулалдаа. Энэл үедэ тэрэ партиин гэшүүн болоһон намтартай.

Ветеран мүнөө Сталинградаа дурсахадаа, иигэжэ хөөрэдэг:

— Дивизимнай бишыхан талмай эзэлдэг һэн. Доной нүгөө эрьедэ эрхэ бэшэ гараха гэһэн зорилготой байгаабди. Нэгэтэ һүни зорилгондоо хүрөөгшэ һэмди. Олон хүмнай шархатаһан, алуулһаншье байна. Ноябриин 19-дэ генеральна добтолгодо оробобди. Дайсанай хамгаалалтые сүмэ сохижо шадаагүйбди. Шабын түмэрөөр, минэнүүдээр хүреэлжэрхиһэн байба. Тиихэдэнь тойрожо гараха баатай болгдобо. Дайсантай намтаяа зэргэ тулалдажа ябаһан ахамни нэгэ һүни алдалан унаа һэн,— гэхэдээ Павел Ивановичай шэг шарайнь барагар хара болоодхино.

Александрынь баһа сапер ябаһан. Тэрэ нүхэдтэеэ хамта өөһэдынгөө амн нагамнангүй, танкнуудта, дүүдээ болон нүхэдтэнь урагшаа дабшаха, дайсаниие сохихо харгы зам гаргажа үгөө ха юм. Аяма халуун зуншье, янгинама хүйтэн үбэлшье илгаагүй нюрган дээрээ хэбтэжэ, хадхууртай шабын түмэрөөр бүрхөөгдэшэһэн газарта ябаган сэрэгшэдэй һубариха харгы гаргажа үгэдэг һэн. Зүрхэеэ сүмэ буудуулшаһан дүүнь нэгэтэ шабын түмэртэй хоройн захада олдоһон юм. Бэеынь ябууд дундаа хүдөөлүүлээ. Павел танк соогоо һүрэжэ ороод, башниинь дайсанай байһан зүг тээшэ шэглүүлһэн бэеэрээ, хэдэ дахин буудажархиба. Ингэжэ тэрэ ахынгаа дурасхаалые ёһолоо.

Младша лейтенант Медведев Т-34 танкаараа дайсантай нэгэнтэ бэшэ урда урдаһаа харалсаһан байха. Тиихэдээ тэрэнээ диилээд лэ, дараад лэ байдаг һэн. Белорусси, Латви болон Литвагаар, мүн Польшо болон Германяар тэрэ «булад хүлэгөөрөө» үнгэрөө. Павел Иванович гэртээ Улаан Одоной хоёр ордентой, «Сталинградые хамгаалһанай түлөө» медальтай бусаа һэн.

— Хүнэй ажабайдалда үүлэгүй сэбэр тэнгэри жаргалтай һайхан энеэбхилээн хоёрһоо үнэтэй юумэн үгы даа,— гээд П. И. Медведев тэмдэглэбэ. Ажабайдалай түлөө зүрхэтэйгөөр, юунһээшье айн, тунхарингүй тэмсэхэ ёһотой гэжэ тэрэ 19 наһатайдаа ойлгоо...

П. И. Медведев дайнай һүүлээр Гусиноозерск ерэһэн юм. Шахтада ахамад инженерээр, ахамад механигаар хүдэлөө. 1978 ондо тэрэ наһанайнгаа амаралтада гараа һэн.

Эрхим һайн ажалайнгаа түлөө П. И. Медведев Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагданхай.

...Сэдьхэлэйнь абдарые тайлуулжа шадаһан даа, бэеэрээ омогорхон һуугаа бэлэйб. Хөөрэлдөөнэйнгөө һүүлээр тобшолол хэхэдэм, совет агууехэ педагог В. Сухомлинскиин «Хүн бүхэн өөрынгөө үхибүүдые дахуулха уялгатай. Үхибүүдынь эхэ, эсэгэһээ дутуу бэшэ, харин үлүү һайн эрхэтэд болохо зэргэтэй» гэһэн үгэнүүд эжэлүүдгүй һанаандам ороо һэн. Юундэб гэхэдэ, эсэгэ Павел Иванович Медведевэй бүхы һайн һайханиинь үнэхөөрөө үхибүүдтэнь дамжуулагданхай. Ехэ басаган Наташань алтан медальтайгаар һургуули дүүргэээд, мүнөө инженер болонхой. Бага басаган Таннинь Гусиноозерскын ГРЭС-тэ электрослесарээр хүдэлнэ. Татьяна Павловна Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадаар һунгагданхай. Павел Ивановичай ганса хүбүүн Валеринь эсэгэеэ һажаажа, инженер-механик мэргэжэлтэй болоһон.

В. ЧЕРНЫХ,
«Улаан Сэлэнгэ» газетын корр.

«БУРЯАД ҮНЭН» газетэдэ бэшэнэнэй һүүлээр

БУРГАЛТАЙНХИДТА ХАРЮУ

Зэдын районой Бургалтай нютагта ажаһуудаг дайнай инвалид Д. Бадмаевай «Харюу хүлеэнэбди» гэһэн корреспонденци манай газетын мартын 28-най номерто ажалшадай бэшэгүүдһээ бүридхэгдэһэн тусхай хуудаһанда толилогдоо һэн. Буряадай АССР-эй хэлхээ холбооной үйлэдбэриин-техническэ управлениин начальник В. Р. Очиров тэрээндэнь иигэжэ харюусана:

— Доодо-Бургалтайдахи теле-дамжуулга һайн болгохын тула хэлхээ холбооной управлени байгша оной 4-дэхи квартал соо тэндэ «Экран-КР» түхэлэй спутникова систэмэ тогтоохоор хараална. Тиихэдэмнай түбэй телевидениин үнгэтэ дамжуулга тэндэ харагдадаг болохо.

Зэдын районой хүн зониие нютагай программаар хангалга һаяын сагта бүтээхэ аргагүй байна. Юундэб гэхэдэ, энэмнай капитальна ехэ гаргашатай холбоотой асуудал болоно.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

ТҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛЭЙ ЛАБОРАТОРИ

ПРАГА. Чехословакиин научно-техническэ бүлгэмэй (НТО) олон тоото филиалнуудые ЧССР-тэ түрүү дүй дүршэлэй лабораторинууд гэжэ нэрлэдэг. Хахад миллионһоо дээшэ хүдэлмэришэд, техникүүд, инженернүүд болон ВУЗ-үүдай багшанарые нэгэдхэһэн энэ эмхи оронойн арадай ажахые хурдан түргөөр хүгжөөлгэдэ, эрдэм, техникын туйлалтануудые нэбтэрүүлгэдэ шухала үүргэ дүүргэдэг.

Уралан наринжуулагшадай ба ухаалан зохёогшодой хүдэлөөндэ хабаадалга, тэрэниие эмхидхэлгэ хадаа НТО-гой филиалнуудай ажал ябуулгын шухала хуби болоно. Филиал бүхэн заводто үйлэдбэриие һэльбэн наринжуулха дуратайшуулда мэргэжэлэйнь талаар зүбшэл үгэдэг юм. Ямар нэгэ техническэ асуудал шиидхэхын тула бусад предприятинуудай мэргэжэлтэдэй, эрдэм-шэнжэлэлгын институдуудай болон дээдэ һургуулинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй хабаадаха хэрэгтэй болоо һаань, НТО-гой техникын байшангууд ехэ үүргэ дүүргэдэг байна. Республикын томо ехэ предприятинууд болохо В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Пльзениин машина бүтээлгын «Шкода» комбинадай, Кошицадахи Зүүн-Словакиин металлургическа комбинадай ба Остравадахи металлургическа «Нова Гуть» комбинадай үйлэдбэриин түрүүшүүл болон уралан наринжуулагшад заншалай ёһоор техническэ ухаан бодолой эдэбхи үүсхэл гаргана.

ЭДЕЭ ХООЛДО ХЭРЭГЛЭГДЭХЭ УҺА ҮЙЛЭДБЭРИЛНЭ

БЕРЛИН. ГДР-эй урда хубида оршодог Арнштадтахи химическэ түхеэрэлгэнүүдэй заводто байгуулагдаһан промышленна шэнэ түхеэрэлгэ эдеэ хоолдо хэрэглэгдэхэ уһа үйлэдбэрилдэг юм. Дабһатай уһан предприятиин түүхэй эд боложо үгэнэ.

Тепловой насосой гуримаар хүдэлжэ, тус түхеэрэлгэ үдэр бүри 100 тонно шэнгэн зүйл сэбэрлэхэ аргатай. Газар дээрэ болон газар дороошье дабһа ехэтэй уһаар элбэг Примориин районуудта, мүн бусадшье нютагуудта тэрэ тон хэрэгтэй байха. Энэ шэнэ зүйл хэрэглэжэ эхилхэдэнь, ГДР-эй уһанай нөөсэнүүдые алмаха ба гамтайгаар хэрэглэхэ программада тон шухала хубита болохо үгэхэ. Республикын уһанай нөөсын хэды ехэ байбашье (17 миллион кубометр), ажаһуудалай-коммунальна ажахыда болон промышленностьда уһанай улам ехээр хэрэглэгдэдэг болохо байһан үедэ байгаалиин энэ баялигые гамтайгаар гаргашалгада онсо анхарал хандуулагдана.

БАРИЛГА ТҮГЭСХЭХЭ ДҮТЭЛӨӨ

ХАНОЙ. Вьетнамай ниислэл хото шадар гэр барилгын комбинат бодхоохо хүдэлмэри түгэсхэхэ дүтэлөө. Эндэ табан жэлдэ ашаглалгада тушаагдаха тус объект СРВ-гэй барилгын индустриин түрүү предприяти болохо юм.

МАЙН 9 — ИЛАЛТЫН ҺАЙНДЭР

ТЭМСЭЛЭЙ ОШЫЕ МҮХӨӨНГҮЙ...

Энэ дүрэ зураг урдаа табижа, удаан анхаралтайгаар шэртэн харанаб. Хүсэл зоригоор оръёлон ябаһан залуу хоёрой харасада хорид охи-гушадахи онуудай тэмсэлэй охиие, хүлгөөтэ хубилалтануудай үеые униахые һэдэһэн мэтэб. Түрэл оронойнгоо байгуулалтын түүхэтэ үйлэ ушарнуудта эдэбхитэй хабаадаһан хүнүүдтэй ушархада, сэдьхэлээ зэатагүй хүлгүүлдэг, зарим сагаан аттаархалай мэдэрэлдэ абтадагшаа ойлгосотой бэзэ.

Танилсагты: хоридохи онуудай комсомолшууд, мүнөө «КПСС-эй зэргэдэ 50 жэлдэ» гэһэн тэмдэгтэ хүртэһэн партиин ветерануудаа Жап Жамьянович Цыденов Безья Майсановна Алсыева гэгшэд мүн. Ниитэ нэгэн һанал бодолтойгоор, ардаа аша туһатайгаар, ээм эмэз түшэлсэн, наһанайнгаа замые гаталһан хүндэтэй эдэ хүнүүдтэй Түнхэн нютаг тоонтотой юм. Үлэшы һайхан гэрэлтэ сагые шэрээлсэнэн, хамтын ажахы тоолгодо габьяатай эдэ нүхэдэй дайнай үедэ шалгарһан намтартай. Нэгэниинь — дайшалхы фронтдо, нүгөөдэнь — тылда. Тинхэдээ Загарайн районой Онохойн соёлой байшанда Илалтын үдэртэ зорюулагдаһан баяр ёһололой болоходо, Жап Жамьяновичай үбсүүндэ Дайшалхы Улаан Тугай орден, «Москвае хамгаалһанай түлөө», бусад олон медальнууд гялалзаа. Харин Безья Майсановнагай сээжые «Эсэгэ оронноо хамгаалгын дайнай үедэ үнэн габьяата ажалай түлөө» гэһэн медаль шэмэглэжэ юм.

...Шэнэ сагай солгёо сэгтэй дуунуудай жэлһэг дүргүр зэдэлһэн үедэ — 1929 ондо Ж. Ж. Цыденов партиин зэргэдэ кандидадаар абтахаар зүүршэлагдаа һэн. Революциин үлгы хотын худэлмэришэдэй тулюэлгүүлэдэ хабаадажа, хамтын ажахы байгуулгада туһалжа байһан эхэ үедэ Жап Жамьянович нүхэр Крыловтой танилсаба бэлэй. Угай худэлмэришэдэй урган гарһан түрүү үзэлтэй энэ хүн залуу буряад хүбүүнэй наһанайнгаа саашанхи зам тодорхойлходо нүлөөлһэн, партиин хэрэгтэ үнэн сэхэ ябахыень заяаһан байха юм. Тэрэ захаень мүнөөшье болотор Жап Жамьянович мартадэггүй, залуу үетэндэ өөрэжэ, үетэн нүхэдтээшье хүбаалдажа ябадаг. Һүүлдэ, армиин албанһаа табигдаад байхадаа, Онохойн модоной комбинадта партийна организациин секретаряар, шпалозаводые даагшаар, участогай начальнигаар наһанайнгаа амаралта хүртэр худэлхэдөө, худэлмэришэн хүнэй нэрэ хүндэ, үүргые үндэрөөр сэгнэжэ ябадаг һэн. «Юрэдөөл, нүхэр Крыловой туһаламжаар Шарагунай голдо коммуна байгуулһан хүм. «Агаарнин булгэм» гэһэн анханайнь нэрэ «Улаан Шарагун» гэһэн худөө ажахын артель болгогдоо бэлэй» — гэжэ коммунын түрүүшын түрүүлэгшэ ябаһан Жап Жамьянович хөөрэнэ. Бүхы түрүү юумэндэ сэдьхэлэй онсо татасатай байһан тула Буряадай морин сэрэгэй дивизидэ байгуулагдахада, бүридэлдэнь орохо эрхэ хүртэһэн байгаа. Удаань Забайкалиин сэрэгэй округой дэргэдэхи политхүгүүлида эльгээгдэжэ һэн. Энэл үеһөө политрук Ж. Ж. Цыденовой амгаланшье сагта, дайшалхы байдалдашье сэрэгэй түгэс бэлэдхэлтэй үдэридэгшын үльгэр жэшээ харуулан ябаһан намтартай. Морин сэрэгэй 7-дохи дивизиин 123-дахи полкдо 1939 онһоо алба хэхэдээ, мотострелково 109-дахи полкын политрук ябахадаа, сэрэгшэдые элсүүлхэ хэрэгтэ урагшатай һэн.

Хаc тэмгата булимтаргашадэй түрэл орондомнай бүлимтаран орожо совет арадта зоболон тама асархадань, Ж. Ж. Цыденов дайшалхы замда Баруун фронтдо 33-дахи армиин стрелково 222-дохи дивизиин 474-дэхи полкын бүридэлдэ эхилһэн юм. Габьяа баатаршалгын тодорхой тодо жэшээнүүдые дурдаха гэбэл нэгэ ниимэ баримтада ахараяа. Смоленск шадар дайсанай шунахай үсэкые һулрруулха зорилго табигдаад байгаа. Техникын, хүнүүдэй тоогой талаар нилээд булюу байһанаа дайсад мэдэнхэй һэн. Иимэ тухашаруу байдалда коммунистын, политругай саг соогоо хэлэһэн үнэн зүб үгэ хэды сэнтэй һэм! Теэд гансал уряагаар хизаарлаад байха бэшэ, өөрөө баатаршалгын бодото жэшээ харуулха хэрэгтэй бэлэй. Удаан Вязьма шадар тулалдаан, совет хүн бүхэнэй сэдьхэлдэ хадуугдаһан Нара гол дээрэхи байлдаан мартагдашагүйл. Ороной зүрхэн — нангин ниислэл Москва хотодо дайсаниие дүтэлүүлхэгүй гэһэн эрид шиидэмгэй эрмэлзэл эрэлхэг сэрэгшэдые эзэлэн байгаа. Нэгэтэ Нара голой баруун эрьедэ бэхижүүлгэ хэһэн дайсаниие хороохо, добтолгын эрхэ байдал хангаха зорилго табигдаа һэн. Энээнэй тула нэн түрүүн «хэлэ» барижа асарха хэрэгтэй байгаа. Политрук Цыденовэй ударидалга доро бүлэг тагнуулшад нэгэтэ һүни энэ даабаря жэншэдгүй дүүргээ бэлэй. Шэб харанхы һүни дайсанай «үүртэ» орожо, буудалдаан соогуур бүлэгөө шадамараар һөөргэнь ударидажа гарахаһаа гадна ёһотойл «хэлэ» асарһаниинь юунтэйшье сэгнэшэгүй бэлэйл.

Бээр үндэр томо, хёрхо хурдан харасатай, һүбэлгэн һонор ухаатай политрук Цыденовые тэрэ үеын байдалда таарамжалан тухайлхань тиимэшье хүшэр бэшэл даа. Дариин утаанай үнэрые шэнгээһэн мэтэ гэмээр фронтовой газетын шарлажа хуушаршаһан хуудаһанда «Дайшалхы политрук» гэһэн гаршаг тобойсо харагдана. «Политрук Цыденов тодо зүб шиидхэбэри саг дары абадаг, тэрэнээ хэлбэришэгүй дүүргэдэг, — гээд, корреспонденци эхилнэ. —Командир-лейтенант Бахметьевтэй суг сэрэгшэдээ халуун байлдаанда оруулаад, элдэб түхэлэй буу зэбсэг шадамар бэрхээр хэрэглэжэ шадаха байһанаа гэршэлээ. Фашистнуудай «дзот» руу онобшотой мэргэнээр шэдэһэн гранатануудынь дайсадта хохидол асараа. Подразделениин сэрэгшэдэй байлдаагаа амжалтатай дүүргэһэндэ политрук Цыденов ехэ габьяатай».

Энэл даа, үе сагай, түүхын бодото үнэмшэлгэ. Дахин дахин энэ хуудаһа уншахадам, Жап Жамьянович Ярцево шадархи байлдаае мүн лэ дурсана: «Бээ хамгаалгын шэнэ позици эзэлээд байгаабди. Станкова пулемет тодхоогоод, үдэшын 7 сагай үеэр окопһоо гаража оршон тойрониие шалгахаар зорибоб. Гартам пистолет һэн. Гэнтэ харaһамни, гурбан немец бээ нюун һагад гүйжэ ябаба. Саг дары буудажархибаб: нэгэдэхиңь унаба, хоёрынь гүйшэбэ. Обёорхотойгоо сасуу абиртангүй буудаха гээшэ хэды шухала һэм».

Һургаалтайл даа, дайнай ветеранай хөөрөөн. Наһанайнь хани Безья Майсановнагай хөөрөөн өөрэгүй һонин, буряад янзаар, аажамханаар үйжэ шанаһан сайн дээжэшье амтатайл.

— Таряашадай дунда партиин политикые ойлгуулхаар хүдэлмэри ябуулдаг һэмди. Хүшэршье һаа, урмашамал үе һэн. «Шэнэ одон ялалзаад, шэнэ харгы заяагаал» гэһэн дуунай аялгын сэлеэн дээгүүр орой болотор зэдэлдэгые һананаб — гээд, Безья Майсановна наһанайнгаа нүхэр тээшэ илдамаар хараадхина.

Б. М. Алсыева хүн зониие үзэг бэшэгтэ һургаха, гэгээрүүлхэ хэрэгтэ залуухандаа оролсонхой һэн. 1931 ондо партиин гэшүүндэ абтаа. 1932 онһоо партиин Түнхэнэй райкомой эхэнэрнүүдэй таһагые даагшаар томилогдоо. 1937—1938 онуудта районно газетэдэ хүдэлмэрилөө. «Путь Ленина» колхозой парткомой секретарь, удаань дайнай жэлнүүдэй үедэ энэ ажахын түрүүлэгшэ ябаһан ушарынь юрын буряад эхэнэрэй ударидан хүтэлбэрилхы бэлиг шадабаритай байһыень элирхэйлнэ бшуу. Тиихэдэ Ж. Ж. Цыденов дайнай үедэ хоёр удаа хүндөөр шархатажа, нютагаа бусажа ерээ. Тиин КПСС-эй Түнхэнэй райкомой, райгүйсэдкомой аппарадуудта хүдэлөө һэн.

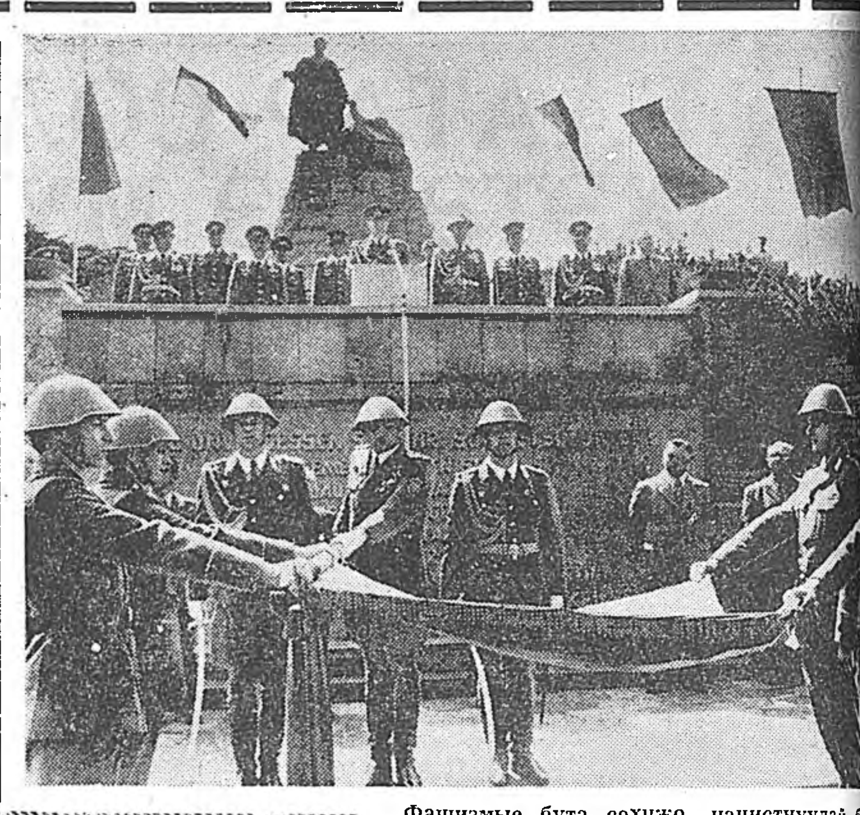
Старшина, политрук Ж. Ж. Цыденов иигэжэ бэеынгээ байдалаар армиин албанһаа табигдаха баатай болоһон юм. Теэд «жагсаалһаа гараха эрхэгүйб» гэһэн бодолтойгоор ажал хүдэлмэридөө шунанхай һэн. «Бурмонголлесэй» мэдэлдэ эльгээгдэхэдээ, Онохойдо хүдэлхөөр зууршалагдаһан юм. Мүнөө Онохойн ЛПК-гай ветеранууд В. Л. Гитенко, Н. Ф. Опак Г. А. Балаганский, Ж. Ж. Цыденов болон бусадай ниитын ажабайдалда эдэбхи шуналтайень һайшаан тэмдэглэмээр, эдэнэр техническэ мэргэжэлэй 21-дэхи училищида хэзээдэшье хүндэтэй айлшад мүн. Ж. Ж. Цыденов комбинадай дэргэдэхи ЖКО-гой партийна организациин бюрогой гэшүүн юм. Арадай хиналтын бүлэгые хүтэлбэрилдэг.

Олониитын хүндэдэ хүртэжэ ябаһан, эбтэй эетэй энэ бүлэтэй танилсаад байхадаа, «Эхэ оронoймнай түүхэ —манай намтарта» гэжэ хэлэхэ дүүрэн эрхэ эдэ хүнүүдтэ биил гэжэ һанагдаа һэн. Дүлэтэ жэлнүүдэй хаһада зүрхэндөө бадараaһан тэмсэлэй ошые мүнөө болотор мүхөөнгүй, үри хүүгэдтээ, үхибүү залуушуулдамнай дамжуулжа ябаһандань баясажа, социалис байгуулалтада социалис түйлалтануудые хамгаалгада габьяатай байһандань доро дохин хүндэлмөөр лэ.

Г. ДАШЕЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ж. Ж. Цыденов Б. М. Алсыева хоёр залуудаа.

Фашизмые бута сохижо, нацистнуудай боолшолһоо Европын арадуудые сүлөөлһэн совет хүнүүдэй габьяа түрүү хүн түрэлтэнэй дурасхаалда үргэлжэ дээ үлэхэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ГДР-эй Национальна Арадай армиин залуу сэрэгшэд аха дүү арминуудай зэргэдэ ... далай, социализмын хэрэгтэ үнэн сэхэ байха ... риглана. Баяр ёһолол Зееловскэ үндэрнүүд ... гэгдэнэ. Эндэ совет сэрэгшэдэй гитлеровецүүдтэй ... тулалдаан болоһон байха юм. (АДН—ТАСС).

ТАСС ХИЛЫН СААНАҺАА

БАЯРАЙ СУГЛААН

КАБУЛ. 1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда Советскэ Союзай түйлаһан Илалтын 39 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан Кабулай сэрэгэй дээдэ училищида болобо. ДРА-гай сэрэгэй хэдэ хэдэн һуралсалай эмхи зургаануудта һуралсагшад, Афганистанай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй офицернууд болон генералнууд тэрээндэ хабаадаһан байгаа. ДРА-гай Главна Политическэ управлениин начальнигай орлогшо, генерал-майор М. Акрам суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, фашизмые һамна бута сохижо илалта түйлалгада баатар габьяата совет арадай оруулһан сэгнэшэгүй хубита айхабтар ехэ юм гэжэ тэмдэглээ.

ХАЛУУНААР ҺАЙШААН ...

УЛААН-БААТАР. Эб найрамдал хамгаалгын Монголой комитедэй конференци эндэ боложо, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха талаар шэглүүлэгдэһэн Советскэ Союзай бүтэмжэтэй һайн үүсхэлнүүдые, дурадхалнуудые халуунаар һайшаан дэмжэнэбди гэжэ тэрээндэ хабаадагшад мэдүүлээ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкын хэлэһэн үгэнүүд ерээдүйдэ хүн түрэлтэндэ амгалан тайбан байдал хангаха гэһэн гол зорилготой ленинскэ гадаадын политика Соведүүдэй ороной залан сэхээр бэелүүлжэ байлгын толотомо гэршэ жэшээ болоно гэжэ ... дээрэ тэмдэглэ... хоорондын ... болон социализ... дэлтэ бусад ... хитэйгээр бэх... найрамдалта ... США түрүүтэй ... мын хархис... ээрхэг түр... кые зайсуула... хала нүхэсэл...

Энэ үргэн ... рэ американ ... нүүдые байр... гай ядерна ... тодхон табилга ... болон далита ... тэндэ тараан ... һэн Пентагоной ... сэбүүд Азиин ... тэй олониитын ... бооно гэжэ ... рэ тэмдэглэгд...

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТҮЛӨӨ НЕДЕЛИ

ХЕЛЬСИНКИ. Эб найрамдалай, уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулхын, буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө ябуулгануудай хабарай недели майн 7-до бүхы Финлянди соогуур эхилбэ. Энэ хадаа «Финляндиин эб найрамдалай тала баригшад» гэдэг эмхиин жэл бүри үнгэргэдэг ороной хүн зоной олоной хабаадалгатай тэмсэлэй үргэлжэлэл болоно.

Баруун Европын оронуудта американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые тараан тодхолгодо эсэргүү тэмсэлһээ гадна, Европын хойто хубида ядерна буу зэбсэггүй зоно байгуулха, уласхоорондын түгшүүрые ... ха асуудалнуу... ногой үедэ ... шэн хэлсэгд... дынхидал ... далнууд Фин... ветскэ Союз... хани харилс... гэтэй холбоот... хэлсэгдэхэ ю... когой хэмжэ... ороной бүхы ... онуудта үнг...

БЕРЛИН. ГДР-тэ үнгэргэгдэһэн засагай нютагай зургаануудай һунгалта хадаа Германиин Социалис нэгэдэмэл партиин гадаадын болон дотоодын политикые бүгэдэ арадай халуунаар дэмжэлгын толотомо гэршэ баримта болобо. Республикын политическэ бүхы партинуудые, олониитын эмхинүүдые нэгэдүүлдэг Национальна фронтын кандидадуудай түлөө дуугаа үгэхэдөө, ГДР-эй ажалшад СЕПГ-тэй X съездын шиидхэбэринүүдые саашадань бэелүүлхын түлөө нэ...

ТОДО ХУРСА ГЭРШЭ Б...

...гэн һаналтайгаар дуугаа үгэһэн байна. Эб найрамдал ба социализмые али бүхы талаарнь бэхижүүлхэ, Советскэ Союзтай, социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронуудтай ГДР-эй аха дүү ёһоной хани барисаае, харилсаа холбооe саашадань хүгжөөхэ талаар партиин хараа шэглэлые тэдэнэр гүйсэд дэмжэбэ.

Даб дээрэ абтаһан тоолон гаргалгануудай ёһоор, энэ шухала политическэ кампанида 12 ... дээшэ һунгагш... жа, ороной ... ангиин, коопер... шадай, арадай ... циин эрхим ... лэгшэдэй түлөө ... һэн байна. һ... дэр ехэ үүсхэ... шон байдалда ... гэрбэ. Тусхай ... сагаар 16.30 ... эрхэтэй бүхы ... процентнь дуу... гаа.

ПЛОВДИВОЙ УЛАСХООРОНДЫН ЯАРМАГ

СОФИ. Болгариин эртэ урдын Пловдив хото дэлхэйн 50 гүрэнэй тугуудаар гоёогдон шэмэглэгдэнхэй. Арадай хэрэглэмжын эд бараанай, эдеэ хоолой зүйлнүүдэй табигдаһан уласхоорондын хабарай дүрбэдэхи яармагта эды гүрэн хабаадана. 2500 гаран гадаадын худалдаа наймаанай эмхи болон фирмэнүүд хүнгэн эдеэ хоолой промышленностиин талаар амжаһан һүүлэй үеын түйлалтануудаа эндэ табижа харуулна. БКП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүү... ков яармаг ... ёһолол дээрэ ...

Арад зоной ... лые хэлбэри... жаруулха та... лэгдэһэн БК... но-экономичес... мын амжалтан... лэгдэжэ ба... бүгэдэ хөөрэ...

СВАПО-гай ПРЕЗИДЕНТЫН ПРЕСС-...

ДАР-эс-САЛАМ. Баруун-Урда Африкын арадай эмхиин (СВАПО) патриодууд Намибиин асуудалые эбэй ёһоор гуримшуулан шиидхэхын түлөө тэмсэнэ. Гэбэшье Урда Африкын Республикын арһа яһанай илгаа гаргагшадай булимтаран эзэмдээд байха үедэнь тэдэнэр гартаа буу барижа, Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэнэ гэжэ СВАПО-гай президент Сэм Нуйома Танзаниин Аруша хотодо үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ.

Намибиинхидай хэды буруушаажа байгаашье һаань, Преториин үндэһэ яһанай илгаа гарга... ябуулгануудһаа ... Намибдахи ... дуу шанга ... тэрэ хэлээ. ... соохо тухай ... тай баталха ... һанаа Претори... хид мэдүүлнэ ... ома тэмдэглэбэ.

ДИНАМЫНХИДАЙ АМЖАЛТА

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар «Динамо» бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Красноярск хотодо болобо. Бүхы шахуу союзна республикануудай 140-өөд барилдаашад, тэрэ тоодо уласхоорондын классай спортын 14 мастер, спортын зуугаад мастер энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадаһан байгаа.

Манай республикын табан барилдаашад Россин соведэй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, мүрысөөндэ хабаадахадаа, бүхы арга хабаяа, мэргэжэл шадабаряа элсүүлээ гээд тэмдэглэлтэй. Тиигэжэ тэдэнэр булта даа эрхим зургаанай тоодо ороһон байха юм.

Спортын мастер Буянто Дашибальжировай түйлаһан амжалтые онсолон тэмдэглэлтэй. Тэрэ дүрбэн уулзалгадаа болзорһоо урид илалта түйлаад, түгэсхэлэй наадаанда залуушуулай дундаһаа дэлхэйн чемпион И. Первачугтай (Львов) тулалдаба. Игорь Первачук ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ хабаадажа, дүршэл шадабаритай, арга дүрэтэй болоһон барилдаашан юм. Тэрэ партертэ илангаяа һайнаар барилдадаг, нүгөөдынгөө хүл руу сахилгаан түргөөр добтолдогоороо шалгардаг юм.

Мүрысөөнэй урда тээхэнэ Буянто ехэл сэдьхэлээ хүдэлэнхэй, һанаагаа зобоһон хэбэртэй ябаба. Энэ хүшэр бэрхэшээлтэй уулгалгада бүхы арга дүрэеэ харуулжа, хаба шадалаа гаргажа шадаха гээшэ гү гэжэ бидэ мүн лэ һанаагаа зобобобди. Ушарынь юуб гэхэдэ, тэрэ үбшэлжэ, удаан саг соо ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ хабаадаагүй бшуу. Зургаадахи минутын эхиндэ табло дээрэ 6:6 гэһэн тоо аржыжа байба. Хэрбээ уулзалгын иимэ тоотойгоор дүүрээ һаань, Буянто шүүхэ байгаа. Юуб гэхэдэ, тэрэ гоё һайханаар барилдажа, хэдэн ехэ балл абаа һэн. Эгээл эндэ Первачук улам эдэбхитэйгээр добтолжо, Буянтын хүл руунь шургажа ороод, илалтын шухала балл абаржархёо.

Владимир Актинов мүн лэ мүнгэн медаляар шагнагдаба. Владимир Шестаков бронзо медальда хүртэхэһөө гадна, СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргээ. Энэмнай хүүгэдэй спортын 7-дохи һургуулиин ахалагша тренер Валерий Сыдеевэй һурган хүмүүжүүлһэн түрүүшын мастер болоно.

Эдиршүүлэй, залуушуулай дундаһаа СССР-эй чемпион болоһон Николай Иванов ехэшүүлэй хибэс дээрэ түрүүшынхеэ мүрысөө. Тиихэдээ тэрэ бэлигтэй бэрхэ барилдаашан боложо ябаһанаа харуулба. Дэлхэйн чемпионадта бронзо медаляар шагнагдаһан Красноярскын барилдаашан В. Батнятай барилдахадаа, хэдэхэн баллаар гартаба. Уласхоорондын классай спортын мастер С. Атавовтай уулзахадаа, тактическа алдуу гаргажа шүүгдэшоо. Николай бэрхэ барилдаашан болохо гэжэ найданабди. Энээнэй тула тэрэ арга дүрэеэ, мэргэжэл шадабаряа улам эршэмтэйгээр дээшэлүүлхэ ёһотой.

А. Бардаханов мастерай норматив дүүргэхэ аргатай байгаа. Гэбэшье тэрэ ороойдоол нэгэ баллаар гартажа, 5-дахи һууридa түригдэшэбэ.

Бүхыдөө манай хүбүүд технико-тактическа һайн бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа. Хүндэ хүшэр байдалда оробол, зоригоо мохонгүй барилдажа һураха, бэе махабадаа хатуужуулха зэргэтэй.

В. БУДАЕВ.

ЗОРИГТОЙ НҮХЭР

Александр Щербаков милицидэ хүдэлжэ эхилһээр тиимэшье үнинэй бэшэ юм. Үшөө һургуулида һуража ябахадаа, тэрэ ниитын гурим сахиха хүдэлмэрилэгшэ болохоор бэеэ зэһэдэг байһан. Милиционер хүн сэрэгшэн шэнгеэр бэеэ абадаг, хүн бүхэндэ туһаламжа үзүүлхын хойноһоо оролдодог, үнэн сэхээр албандаа хандадаг гэжэ Александр һайн ойлгодог, мэдэдэг байгаа.

Дунда һургуули дүүргээд милицидэ орожо хүдэлхэ дуратай байһанаа Сашын мэдүүлхэдэнь, «Совет Армиин албанай һүүлээр милицидэ хүдэлхөөр ерээрэй» гэжэ зүбшөөл заабари тэрээндэ үгэһэн байгаа. Александр Баргажанай автотранспортна предприятида слесареэр хүдэлжэ эхилээ һэн. Ажалдаа залуугай залитайгаар, харюусалга ехэтэйгээр хандажа, Александр предприятиин залуушуулай дундаһаа шалгаржа эхилһэн юм. Сүлөө сагтаа элдэб наада зугаа дэлгэдэг, спортын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг тэрээниие суг хүдэлһэн нүхэдынь хүндэлдэг, сэгнэдэг һэн.

Щербаковой сэрэгэйнгээ алба дүүргээд ерэхэдэнь предприятиин хүтэлбэрилэгшэд хуушан ажалдаа ерэжэ хүдэлхыень урииһан байгаа. Үнинэй бодомжолжо ябаһан хүсэл, эрмэлзэлээ бэелүүлэн, Александр милицидэ хүдэлхэ дуратай байһанаа комсомолой райкомдо мэдүүлһэн юм. Комсомолой райкомой зууршалгаар районойнгоо дотоодын хэрэгүүдэй таһагта ажаллахаар 1982 оной октябрь һарада эльгээгдэһэн байгаа. Тиихэ үедэ Александр 21 наһатай боложо ябаһан.

Александр Щербаков Баргажанай районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагта хүдэлжэ эхилһэн түрүүшын үдэрһөө милициин хүндэ хүшэр, харюусалгатай хүдэлмэриин орёо нюусануудые наринаар шудалжа захалаа бэлэй.

1983 оной эхин һарануудта Буряадай АССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын дэргэдэхи милициин һургуулида һуража гараһан байна. Һүүлээрнь тэрэ Баргажанай-Адагай милициин таһагта хүдэлхөөр эльгээгдээ бэлэй. Залуу милиционер эндэшье һайн бэлэдхэлтэй, урагшаа һанаатай, харюусалгаяа мэдэрдэг хүдэлмэрилэгшэ байһанаа харуулаа һэн. Милициин таһагай коллектив Александр Щербаковто офицерэй тушаал, зэргэ олгохо тухай зууршалга Буряадай АССР-эй МВД-дэ эльгээһэн байгаа. Теэд....

...1983 оной декабриин 31-нэй үдэшэ Баргажанай леспромхозой клуб соо Шэнэ жэлые угтамжын һайндэр боложо байба. Милициин капитан В. И. Бадмаев, милициин сержант А. И. Щербаков хоёр ээлжээтэ дежурствадаа ниитын гурим шалгахаяа тус клубта ерэһэн байгаа. Үдэшын юһэн часай үеэр клубай газаа хэдэн һогтуушуул сугларaад, хэрүүл татажа байба. Милициин хүдэлмэрилэгшэдэй эдэнэрые хориходонь, тэдэнэрынь номгоржо үгэнгүй наншалдаа үүдхэхээр аашалалдаба. Капитан тэдэнэрые машинада һуулгаад, милициин таһагта абаашаба. Щербаковынь эндэ ниитын гурим сахихаар ойро зуурахан саг соо үлэһэн байгаа.

Һогтуушуулые абаашаһан офицерынь үшөө бусажа ерээдүй. Эрхэ байдал намдуу, зохид шэнги. Теэд тэдэнэй дундаһаа нэгэ хүн Александрай һэжэг түрүүлбэ. Ажаглан харахадань тэрэнь айһан, һүрдэһэн хэбэртэй, иишэ тиишээ харасагаан байна. «Документыень шалгаад үзэхэ юм байна» гэжэ Александр Щербаковой тэрээндэ дүтэлжэ: «Нүхэр эрхэгэн, документнүүдээ харуулыт!» гэхэтэйнь зэргэ, тэрэнь халта һүрөөд, газаашаа гүйжэ гарашаба. Эрхим спортсмен Щербаковой тэрэниие торгоонгүй хүсэхэдэнь тэрэнь гэнтэ эрьелдэжэ, гэзэгэ рүүнь хүндэ түмэрөөр шаажархёо... Һаял 22-той боложо ябаһан Александрай ами наһан хорото хулиганай һабарһаа тиигэжэ таһалдаһан юм.

Комсомолец Александр Иванович Щербаковой залуу үетэндэ жэшээ боломоор ажабайдалые, гаргаһан габьяаень хамта хүдэлһэн нүхэдынь мартахагүй байха.

Ф. КЛЕЙМЕНОВ,
милициин майор.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Александр Щербаков.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«Спортлотонуудай майн 5-да үнгэргэгдэһэн 18-дахи тираж.

«49-һөө 6-ень тааха». 5 — бүхэ барилдаан, 6—дзюдогоор барилдаан, 29—стендовэ буудалга, 37— автоспорт, 46— теннис, 48 шатар.

«36-һаа 5-ень тааха». 7—классическа барилдаан. 8 —велоспорт-трек, 13 —хадаһаа санаар һолжоролгын спорт, 23 —санаар һүрэлгэ ба хоёр зүйлэй мүрысөөн, 26 — табан зүйлэй мүрысөөн.

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Совет арадай эгэршэгүй баатаршалга» — ТАСС-ай материал. «Москвада уулзалга болобо», «Шагнал барюулагдаба» — ТАСС-ай һүүлэй шэнэ һонин. «Таряа хуряалга-84» — суглуулбари. БАМ: түгэсхэлэй жэл. «Уулзалгын түлхюур» — В. Рябовай корреспонденци. СССР-эй оборонын министрэй приказ.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Совет арадай эгэршэгүй баатаршалга» — ТАСС-ай материал. (Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи хуудаһанда). Залуушуулай ажал хэрэгүүд. «Үльдэргынхидэй дүй дүршэл халан абаа һаа» — С. Убеевэй статья. Нэгэ процент ехээр, хахад процент хямдаар. «Һүүлдэ хэхэ гэжэ найдаад» — С. Богуславскиин статья. «Булта нэгэ адли байхадаа аюултай» — А. Бидагаевай статья.

Гурбадахи хуудаһан тематическа. Бүхы материалнуудынь «Илалтын эгэршэгүй салют» — гэһэн гаршаг доро толилогдоно.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Хилын саанаһаа. Спорт тухай мэдээсэлнүүд. Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

1941—1945 ОНУУДАЙ ЭСЭГЭ ОРОНОО ХАМГААЛГЫН АГУУЕХЭ ДАЙНДА СОВЕТ АРАДАЙ ТҮЙЛАҺАН ИЛАЛТЫН ҺАЙНДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.45 — Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай ветерануудай Москвагай эрэшүүлэй хоор дуулаха. 13.15—Баримтата фильм. 14.20—«Урданай аялга һайхан дуунууд». 15.05 — В. Розов. «Вечно живые». Москвагай «Современник» театрай фильм-зүжэг. 17.40 — Мүнөөдэр—Илалтын һайндэр. СССР-эй Оборонын министрэй нэгэдэхи орлогшо, Советскэ Союзай Герой, Советскэ Союзай маршал С. Л. Соколов үгэ хэлэхэ. 17.55—Киноконцерт. 19.00 — «Һанана гүш, нүхэр». Москвадахи Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай ветерануудай заншалта уулзалга тухай репортаж. 19.50 — «Фашизмда эсэргүү тэмсэлдэ ами наһаяа алдагшадай гэрэлтэ дурасхаалда. Минута соо дуугай байлга. 20.10 — Н. Будашкинай зохёолнуудай концерт. 20.30 — «На пути в Берлин» — уран һайханай фильм. 22.00 — «Время». 22.45 — «Илалтын салют». Останкинадахи концертын студида һайндэрэй үдэшэ. 00.15—«Долоон хоногой спорт». 00.45—Велосипедээр урилдалгаар дэлхэйн чемпионат.

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — Илалтын үдэртэ. Баримтата фильмүүд. 10.20—А. Твардовский. «Поэмэнүүд». 10.50—40-өөд онуудай пионернууд тухай дамжуулга. 12.00 — «Тропинины» — уран һайханай фильм. (1-дэхи, 2-дохи сери). 14.45 — Баримтата экран. 15.30—Совет дуунай концерт. 16.20—«Аквalанги на ...» ... һайханай фильм ... также цирк». ... фильм. 18.50 — ... церт. 19.50—Фаши... гүү тэмсэлдэ ами ... дагшадай гэрэлтэ ... да. Минута соо ... га. 20.10—«Мгнове... ды»—баримтата ... — «Амгалан нойр... шуул». 21.15 — ... зыка Победу» — ... церт. 22.00 — ...

Газетымнай ... майн 11-дэ гар...

Редактор Р. Б. ГАР...

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-... ...мная—2-54-54 зам редактора—2-68-08 зам редактора—2-62-62 отв секретарь—2-50-52, секретариат 2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров 2-57-8... корректорская—2-33-61 выпускающие —2-35-95 отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, ... Н-00407. Заказ № 108. Индекс 0...